

Siirtolaisuus – Migration 3/2004

31. vuosikerta / 31th year

ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti

Migrationsinstitutet

The Institute of Migration

Linnankatu 61, 20100 Turku, Finland

Puh. / tel. (0)2-2840 440

Fax (0)2-2333 460

Sähköposti / E-mail: taisai@utu.fi

Internet: www.migrationinstitute.fi

Pohjanmaan aluekeskus

Österbottens regioncenter

Regional Centre of Ostrobothnia

Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland

Puh. / tel. (0)6-4181 275

Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors

Krister Björklund, Elli Heikkilä

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus

Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Layout

Anne Virtanen

Tilaushinta 2004 / Subscriptions 2004

4 numeroa / nummer / issues

15 • /vuosi/år/year

Vammalan Kirjapaino Oy, 2004

Sisältö • Contents

Olavi Koivukangas

Siirtolaisuusinstituutti 30 vuotta •

The Institute of Migration 30 years

Arno Tanner

Työvoiman maahanmuutto on globaali kysymys. Paluusta ja rahalähetyksistä kehitysmaahan

Johanna Järvinen-Tassopoulos

Challenging differences: The case of the Greek-Finnish marriage

Karoliina Kokko

Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike. Mikä vetää Turkuun muualta Suomesta?

Katri Tanni

Staattisuutta ja muutoksen tuulia: Australian siirtolaisuuspolitiikka ja maailmankuvan muutos toisen maailmansodan jälkeen

Kirjat • Books

Penedo 75 vuotta

Tiedotuksia

Kansikuva: Matti Hakalan sata vuotta sitten Amerikasta ansaituilla rahoilla Ilmajolle rakentamaa taloa suunnitellaan ensimmäiseksi siirtolaisrakennukseksi Peräseinäjoelle "Amerikan raittiin". Lahjoituksen on tehnyt Vaasan tiepiiri. – *Olavi Koivukangas.*

Cover: The house built by Matti Hakala 100 years ago at Ilmajoki with money earned in America will be the first historical emigrant building on the planned "American trail" in Peräseinäjoki. The donation was made by the Finnish Road Administration's Vaasa Region. – *Olavi Koivukangas.*

Siirtolaisuusinstituutti 30 vuotta

1.8.2004

Elokuun ensimmäinen viikko vuonna 1974 oli yhtä kaunis ja lämmin kuin tänä vuonnakin. Silloin Siirtolaisuusinstituutti aloitti toimintansa Turun vanhalla kasarmialueella olleessa tiilirakennuksessa. Toimintamme käynnistyi kahdessa pienessä työhuoneessa, jotka oli lastulevyin erotettu kirjastona ja luentosalina toimineen tilan nurkkaan. Siirtolaisuusinstituutin syntyy vaikuttivat vahvasti professori Vilho Niitemaa, professori Jorma Pohjanpalo ja kouluneuvos Jussi Saukkonen, jotka ovat jo poistuneet keskuudestamme.

Pari vuotta myöhemmin instituuttimme sai neljä huonetta kasarmin päädystä, kun yleisen historian laitoksen muutti yliopistonmäelle. Muistan kaiholla silloista tilavaa ja kesällä viileätä työhuonettani, jonka ikkunoiden alla kukkivat kauniit ruusupensaat. Joskus sinne ahtautui bussilastillinen ihmisiä, joille kerroin Suomen siirtolaisuudesta ja sitä tutkimaan perustetusta Siirtolaisuusinstituutista.

Tilat olivat tietysti ahtaat, mutta v. 1981 alussa pääsimme muuttamaan Turun kaupungin omistamiin Piispankatu 3 tiloihin. Siellä olikin Siirtolaisuusinstituutin koti runsaat 20 vuotta, kunnes Åbo Akademin säätiö osti kaupungilta koko sen vanhan tehdaskorttelin, missä Siirtolaisuusinstituuttikin sijaitsi. Kaupunki antoi meille vuoden 2002 alussa Linnankatu 61:stä nykyiset toimitilamme. Sijaintinsa puolesta alue on keskistä ydin-Turkua, torin ja sataman välissä.

Tilojen laajentumisen myötä myös toiminta ja henkilökunta ovat kasvaneet kolmenkymmenen vuoden aikana. Merkittävä lisäys oli v. 1994 Peräseinäjoella toimintansa aloittanut Pohjanmaan aluekeskus, jonka tehtävänä on toimia alueellisena palvelupisteenä ja dokumentoida Pohjanmaan muuttoliikkeitä. Peräseinäjoelle suunnitellaan nyt perustettavaksi siirtolaisuusmuseota.

Kuluneisiin 30 vuoteen mahtuu paljon - monia erikoisiakin asioita ja tapahtumia. Näistä tuoreimpana vahvasti elettyinä draamana mainitsen viime vuonna joulukuun 16 päivänä sattuneen tulipalon, jossa vieraan Ipnoksen tehdaskompleksi tuhoutui. Onneksi uhkaavan tulimeren leviäminen instituuttiimme onnistuttiin estämään.

Instituutin perustoiminnoissa keskeistä on muuttoliikkeiden dokumentointi ja laaja tutkimus- ja julkaisu-toiminta. Painopiste on siirtynyt suomalaisten valtamertentakaisesta siirtolaisuudesta naapurimaahan Ruotsiin ja muuhun Eurooppaan suuntautuvaan nykymuuttoon. Sitten 1990-luvulla pintaan nousivat maahanmuuttoon ja Suomen ulkomaalaisväestöön liittyvien kysymysten tutkimustarve.

Myös valtakunnan sisäisen muuttoliikkeen tutkimus on koko ajan kuulunut tehtäväkenttäämme. Instituutti on vuodesta 1975 lähtien järjestänyt muuttoliikkesymposiumin viiden vuoden välein. Seuraava symposiumi on syksyllä 2005, ja silloin yhtenä teemana on suurten ikäluokkien mahdollinen paluu juurilleen ja maaseudulle.

Siirtolaisuusinstituutin tutkimus- ja julkaisu-toiminnan lisäksi palvelua tarjoavat ennen kaikkea laaja arkistomme, erikoiskirjastomme ja siirtolaisrekisterimme. Myös näyttelyt ovat alusta alkaen olleet tärkeä toimintamuotomme.

Instituutin viettäessä 30-vuotisjuhlaansa haluaisin esittää parhaat kiitoksemme kaikille yhteistyökumppaneillemme sekä kotimaassa että ulkomailla. Kiitän myös kaikkia niitä lahjoittajia eri puolilta maailmaa, jotka ovat vuosien kuluessa kartuttaneet instituutin arkistoa ja sen jo noin 1200 esineeseen nousevaa kokoelmaa. Olemme saaneet siirtolaisuutta dokumentoivaa aineistoa ja kirjastoomme runsaasti siirtolaisten kokemuksista kertovia teoksia.

Uskon, että Siirtolaisuusinstituutti on parhaassa iässään ja että tulevaisuudessa sillä on yhä enemmän annettavaa. Kehitysstrategiassaan instituutti on läh-

tenyt siitä, että se tulee jatkossakin olemaan kansallisesti johtava ja kansainvälisesti arvostettu alansa dokumentaatio- ja tutkimuslaitos.

The Institute of Migration 30 years, August 1st, 2004

The first week of August 1974 when the Institute of Migration first opened, was as sunny and warm as it was this year. The facilities were located in an old brick building at the so-called barrack area close to the University of Turku campus. We had two small rooms, which were separated by chipboards from the library-lecture hall. The late professors Viljo Niitemaa, Jorma Pohjanpalo and counselor Jussi Saukkonen were the key persons in the beginning of the Institute. Two years later the Institute got four rooms at the end of the building when the Department of General History moved to the university campus I had a cool and spacious office and roses right outside my window. At times I received a busload of visitors there and told them about Finnish emigration and the Institute.

The facilities were crowded, so at the beginning of 1981 we moved to new premises at Piispankatu 3, owned by the city of Turku. There we found a home for the next 20 years until the Åbo Akademi University Foundation bought the whole building complex where the Institute was located. In the beginning of the year 2002 the city provided us with new facilities at Linnankatu 61 where we are now in the middle of Turku right between the market square and the harbor.

The staff and activities also have increased during these 30 years. In 1994 the Institute's regional center was established in Peräseinäjoki in Ostrobothnia with the task of providing local services and to document the Ostrobothnian migration. An Emigration Museum is now planned at Peräseinäjoki.

A lot has happened during the years gone by. One of the most spectacular incidences was the fire on the 16th of December last year, when the neighboring old Ipnos factory became a victim of the flames. Fortunately the fire did not spread to the Institute.

The most central tasks of the Institute of Migration are research and documentation of human migration. The main focus has shifted from overseas emigration to contemporary migration to Sweden and to the rest of Europe. In the 1990's research on immigration and immigrants in Finland has continuously gained importance.

Also internal migration has been in focus of our research. The institute has since 1975 every five years arranged a symposium on migration in Finland. The next symposium will be in 2005 and one of the themes is the anticipated u-turn of the baby boomers to the countryside and to their roots.

Research and publication are not the only activities of the Institute, service is also offered by our archives, our special library and our emigrant register. Also exhibitions have been important part of our activities since the very beginning.

Now that the Institute of Migration celebrates its 30th anniversary, I want to express our sincere gratitude to all our cooperation partners in Finland as well as abroad. I also thank all those donators around the world who have during the years made contributions to the Institute's archives. There are now around 1200 museum pieces in our collections. We have received valuable documents and generous book donations to our library.

I believe that the Institute of Migration is in its prime age and has even more to give in the coming years. The Institute's position as nationally leading and internationally respected migration research and documentation center forms a basis for the development strategy for the future.

Olavi Koivukangas

Työvoiman maahanmuutto on globaali kysymys

Paluusta ja rahalähetyksistä kehitysmaahan

Arno Tanner

Työvoiman kansainvälinen muutoliike on myönteinen asia, jolla on todettu olevan hyötyjä sekä globaali-, alue-, valtio- kuin paikallistasollakin. Parhaimmillaan mahdollisimman vapaa työvoiman kansainvälinen muutoliike vähentää tarpeettoman koulutetun ja kouluttamattoman työvoiman ylitarjontaa lähtömaassa ja paikkaa työvoimatarpeita saapumismaassa. Motivoidun, työmarkkinatarpeiden mukaan valitun työvoimamaahanmuuttajan panoksesta hyötyvät niin maahanmuuttaja itse kuin saapumismaakin.

Alan tunnetuimpien taloustieteilijöiden, George J. Borjasin (Borjas 2000, 315), Subrata Ghatakin (Ghatak, Levine ja Price 1996, 182–184) ja Barry R. Chiswickin (Brettell ja Hollifield 2000, 61), hyväksynnän nollaväitteen mukaan maahan vapaaehtoisesti pyrkivien maahanmuuttajien valikoinnilla on selvä myönteinen vaikutus maan talouteen verrattuna kaikkien vapaa-

ehtoisten pyrkijöiden hyväksymiseen. Aggregaattitasolla tällainen työvoimaperäinen maahanmuutto hyödyttää työntajia, kuluttajia sekä yhteiskunnan kansainvälistä kilpailukykyä, eikä sillä ole juurikaan käänteistä vaikutusta saapumismaahan työpaikkoihin tai palkkoihin. (Papademetriou 1998)

Taloushyödyn lisäksi mikäli sosiaaliset asenne-esteet, kuten pelot ja erilaisuuden ongelmat voiteetaan, ja motivoituneen maahanmuuttajan taloushyödyt oivalletaan, on työvoiman maahanmuutolla myönteisiä vaikutuksia saapumismaahan talousaspektien lisäksi myös sosiaalisesti.

Maahanmuuttajan mahdollisimman hyvä ”asettuminen taloksi”, kotoutuminen saapumismaahan, on maahanmuuttajan ja saapumismaan kannalta ihanteellinen tila. Outi Lepolan mukaan: ”Kotoutuminen on prosessi, jonka kuluessa maahanmuuttaja löytää paikkansa uudessa asuinmaassaan. Onnistunut kotoutuminen johtaa tilanteeseen, jossa maahanmuuttanut henkilö kykenee elämään itsenäisesti ja toimimaan aktiivisesti yhteiskunnassa ilman, että se estää häntä ylläpitämästä omaa kulttuurista identiteettiään.” (Lepola 2002, 11)

Myös väitökseni perusteella aktiivinen, täydet kansalaisoikeudet omaava, hyvin työmarkkinoille soveltuva maahanmuuttaja on kotoutuneena saapumismaata rikastava ja vahvistava tekijä, kuten Kanadan ja Uuden-Seelannin kokemukset osoittavat, kun taas Sveitsin edelleen ylläpitämä väliaikaisuuteen perustuva gastarbeitsmentaliteetti, jossa työvoimamaahanmuuttajan ei ole tarkoituskaan integroitua, tuo mukanaan lieveilmiöitä kuten rasismia, maahanmuuttajatyöttömyyttä ja laitonta siirtolaisuutta. (Tanner 2003)

Mutta loitontaako ihanteellinen kotoutuminen saapumismaahan henkilön lopullisesti hänet usein kalliilla kouluttamasta lähtömaastaan? Aiheuttaako, ja kuinka usein, tiivis yhteys saapumismaahan sen, että henkilö ei palaakaan pääomineen, ideoineen ja kansainvälisine kontakteineen kotimaataan vaurastuttamaan? Tapahtuuko sittenkään aivokiertoa, *brain circulation*, etenkin jos lähtömaa heikentyy osittain aivovuodon takia niin, ettei sillä ole tarjota paluuta harkitsevalle minkäänlaista varmuutta vakaasta yhteiskunnasta ja varmasta leivästä? Entä onko taiteita edes rahalähetyksen, remit-

Arno Tanner on yhteiskuntatieteiden tohtori ja Ulkomaalaisviraston maatietopalvelun tutkija. Hän työskentelee 2004-05 Fulbright-tutkijana Migration Policy Institutessa Washingtonissa.

tances, jatkumisesta kotimaahan?

Tässä kirjoituksessa tarkastelen ensin, yhdistellen tuoreinta case-tason empiriaa ja viimeisiä valmistuneita analyysijä, miten usein kalliilla lähtömaassaan koulutettu työvoimamaahanmuuttaja palaa lähtömaahansa, ja mikäli ei palaa, hyödyttävätkö työvoimamuuttajan rahälähteykset kuitenkin lähtömaata, ja mikäli kyllä, missä määrin? Lopuksi tarkastelen vielä lyhyesti kansainvälisiä mahdollisuuksia pyrkiä torjumaan kansainvälisen muuttoliikkeen vakavia vaikutuksia lähtömaalle – ja toisaalta yrittää lisätä myönteisiä.

Paluun vasta-aiheita nykymaailmassa

Vuonna 2003 globaali työvoiman siirtyminen etelästä pohjoiseen, idästä länteen ja kehitysmaista teollisuusmaihin kiihtyy. Viime vuosien muuttoliike kehitysmaista OECD-alueelle on nimenomaan koulutettujen muuttoliikettä: 88 prosentilla on vähintään toisen asteen koulutus. (Adams 2003, 3; Carrington ja Detragiache 1998, 21–23)

Peter Stalkerin mukaan Saharan eteläpuolinen Afrikka on menettänyt 30 prosenttia koulutetusta työvoimastaan vuosien 1960 ja 1987 välillä. (Stalker 1994) IOM:n mukaan 27,000 koulutettua afrikkalaista lähti työn perässä länsimaihin vuosien 1960 ja 1975 välillä, ja lähteminen jatkoi nousuaan vuosien 1976 ja 1984 välillä siten, että 40,000 lähti. 1990-luvulla lähtijöitä on ollut jo yli 100,000. (Xinhua News Agency, 13.9.2003) Määrä on paljon, kun ajatellaan, miten vähän koulutettuja henkilöitä Afri-

kassa on: Esimerkiksi Suomen koluokkaa (Suomessa lääkäreitä 17,000) olevassa, epidemioiden koettelemassa Sambiassa oli vain 1200 lääkäriä 1990-luvulla; aivo-voodon lähinnä Yhdysvaltoihin ja Kanadaan jälkeen lääkäreitä on enää 400. (Xinhua News Agency, 2.8.2001)

Lähtökohtaisesti työvoiman muuttoliike Afrikastakin on tietysti myönteistä, edellyttäen, ettei työvoima ole infrastruktuurille kriittistä, ja että henkilö hyödyttää myöhemmin lähtömaataan, joko palamalla kontakteineen, ideoineen ja pääoimineen, tai pitämällä yllä kontakteja ja rahälähteyksiä kotiin jääneille sukulaisilleen.

Esimerkiksi Malawissa nämä kriteerit eivät kuitenkaan täyty. AIDS saattaa tappaa puolet Malawin tämänhetkisestä koulutetusta eliitistä, etenkin koulutus- ja terveyspuolelta, vuoteen 2005 mennessä. UNDP:n viimeisen raportin mukaan Malawin keski-ikä on AIDSin takia tippunut 36 vuoteen. Terveydenhuoltojärjestelmä ei tätä infektioketystä kuitenkaan tule kestämään, koska suuri osa Malawin sairaanhoitajista on muuttanut Isoon-Britanniaan. (PANA Daily Newswire, 22.9.2003)

Puolella Malawin sairaanhoitajista on Reidar Oderthin mukaan toki jossain vaiheessa tarkoitus palata maahan, mutta mitään suunnitelmia paluusta ei ollut tehty. (Oderth 2002, 237) Epäröinti on ymmärrettävää: Osaltaan aivovuoto on jo heikentänyt Malawin terveydenhoitojärjestelmää siten, että maahan palaamista pohtiva ei voi olla varma kunnollisista työskentelyolosuhteista, kohtuullisesta työmäärästä saati ajallaan tulevasta, riittävästä palkasta.

Samanlaista kehitystä on tavattu ainakin ghanalaisilla lääkäreillä 1980-luvulla, sekä sambialaisella sairaanhoitohenkilökunnalla ja tansanialaisilla opettajilla vuosittu-hannen vaihteessa. Kaikki nämä maat ovat sisällissotien, sairauksien ja nälän ympäröimillä, sellaisilla alueilla, joissa terveydenhuollolla ja lasten koulutuksella on merkittävä rooli vakaamman tulevaisuuden rakentamisessa.

Afrikan mailla ei ole varaa kehittää esimerkiksi sairaanhoidon työskentelyolosuhteita houkuttelevammiksi, osittain siksi, että jopa 4 miljardia dollaria menee vuodessa pelkästään n. 100,000 Afrikan ulkopuolisen henkilön palkkaamiseen, omien kansalaisten työpaikoksen korvaamiseksi. (Xinhua News Agency, 13.9.2003)

Huolestuttavat viestit aivovuodon alueellisista epävakauttavista vaikutuksista eivät kuitenkaan rajoitu vain Afrikan alueelle. Esimerkiksi usein Aasian talouden ”jatkuvana lupauksena” pidetyiltä Filippiineiltä lähtevää terveydenhoitohenkilökunnan virtaa pidetään vakavana uhkana maalle; suuri osa paikallisista lääkäreistä pitää työntekoa ulkomailla jopa niin houkuttelevana, että suorittavat kotimaassaan lääkärikoulutusta alempia opintoja, jotta saisivat sairaanhoitajan paikan ulkomailla. (Asia Pulse, 8.8.2003)

Infrastruktuurille haitallinen aivovuoto ei rajoitu pelkästään koulutus- ja terveydenhoitohenkilökuntaan. Yli 30 prosenttia Pakistanin maataloushallinnon tutkimus- ja asiantuntijaviroista on täyttämättä aivovuodon takia. (Asia Africa Intelligence Wire, 16.2.2002) Pakistan on maatalousvaltainen maa, ja maatalouden kehityksen

pysähtymisellä on vaikutuksia maan koko kuoppaiselle demokraatiakehitykselle. Mikäli maalle elintärkeästä maatalousviennistäkään ei tule enenevästi rupioita, ulkomaanvelka ja korruptiokaan tuskin lähtevät laskuun.

Aivovuoto ei usein muutu aivokierroksi isommissakaan Pakistanin naapurimaissa. Vuonna 2001 monet Bangladeshiin palanneet tiedemiehet eivät ole saaneet kunnollisia työtarjouksia ja ovat lähteneet takaisin alkuperäisiin saapumismaihinsa, vailla aikomusta palata toista kertaa. (The Independent, 17.7.2001)

Vaikka paluumuuttajien potentiaalia on Intiassa pidetty lupaavana, OECD:n mukaan vuonna 2000 koulutettuja lähtijöitä Intiasta oli yli 45,000, mikä oli yli 30-kertainen määrä palaajiin, 1,500, verrattuna. (OECD Observer, 7.5.2002) Indian Business Linen vuonna 2002 tekemän tutkimuksen mukaan Yhdysvalloissa väitöskirjansa tehneiden intialaisten tiedemiesten halukkuus palata Intiaan tipahti 50 prosentista vuonna 1985 noin 20 prosenttiin vuonna 2002. (Business Line, 12.1.2002) Mikäli sama trendi jatkuu, tällaisten kaikkein kyvykkäimpien paluumuuttajien virta siis tyrehtyy seuraavan kymmenen vuoden sisällä.

Myös lähtijöiden paluu Kiinaan on vähäistä: Huolimatta rakettimaisesta taloudellisesta noususta, lisääntyneestä avoimuudesta ja businessmahdollisuuksien moninkertaistumisesta, vain 14.1 prosenttia Yhdysvaltoihin maahanmuuttajina tulleista kiinalaisista muutti takaisin Kiinaan vuosien 1978 ja 1999 välillä, eikä paluumuutto ole lisääntynyt viime vuosina. (Associated Press Newswires, 16.9.2003) Neljä vuotta

Yhdysvalloissa tehdyn väitöskirjansa valmistumisen jälkeen yli 88 prosenttia kiinalaisista tieteen ja tekniikan tohtoreista työskenteli edelleen Yhdysvalloissa. (Faini 2003, 11) Vaikka kyse on luonnollisesti hyvin pienestä määrästä koko Kiinan työvoimaa, länsimaihin muuttaneet – työvoiman kyvykkäin ja motivoitunein osa – eivät useimmiten näytä palavan heidät kouluttanutta lähtömaataan hyödyttämään.

Aivokierto – paluu = aivovuoto

Ylläolevan empirian perusteella on siis rakennettavissa kolme syykategoriaa sille, miksi paluu on epätodennäköistä, ja miksi tulee palata keskustelemaan aivovuodosta aivokierron sijaan: Ensinnäkin koulutettujen radikaali ulosmuutto saattaa itsessään heikentää Malawin tai Bangladeshin kaltaista kehitysmaata siinä määrin, ettei lähtömaalla ole tarjota koulutetulle palaajalle minkäänlaisia visioita hyvästä työurasta, eikä edes tyydyttäviä olosuhteita harjoittaa leipätyötä kohtuullisella palkalla. Tällöin radikaali aivovuoto lähtömaata heikentävänä tekijänä saattaa siis itse muuttua työntekijäksi.

Toiseksi, saapumismaan vetotekijät saattavat pysyä suhteessa voimakkaampina, etenkin jos kotoutuminen on onnistunut hyvin, ja lähisuku on seurannut perässä. Tällöin ei tarvitse edes olla kyse Malawin kaltaisista voimistuvista työntekijöistä: vaikka lähtömaan olot pysyisivätkin suhteellisen vakaina, kuten Intiassa, tai edes samanlaisen epävakaina, kuten Filippiineillä tai Pakistanissa, ei ole eri-

tyistä syytä palata maahan. Saapumismaan vetotekijöiden ja työntekijöiden erotus pysyy yksilötasolla jatkuvasti suurempana kuin lähtömaan vastaavien tekijöiden erotus.

Kolmanneksi, vaikka esimerkiksi lähtömaan taloudelliset vetotekijät kasvaisivatkin, ei maan poliittisissa oloissa tapahdu kehitystä, vaikka maasta olisikin lähdetty lailisesti, eikä Geneven vuoden 1951:n pakolaissopimuksen mukainen vaino tai sen uhka olisikaan ollut alkuperäisen maastalähdön syytä. Kiina lienee hyvä esimerkki tällaisesta.

Realismi painaa siis enemmän kuin altruismi: Kwokin ja Lelandin (1982) mukaan koulutetun muuttajan paluu näyttää toteutuvan vain maihin, joissa taloudessa on nousuhanne tai ilmeinen nousupaine. Jotta paluu tapahtuisi, myönteisiin talousnäkyymiin tulee nykytiedon valossa lisätä myös yksittäisen muuttajan epäonnistuminen saapumismaassaan (Commander, Kangasniemi ja Winters 2000, 20; Faini 2003, 13), siteiden puute saapumismaassa (saapumismaan gastarbeiter-mentaliteetti) ja/tai saapumismaan suotuisa yhteiskuntakehitys myös talouden ulkopuolella (esim. Kiinaan ja Pakistaniin ei palata tällaisten syiden takia).

Kuka palaisi Yhdysvalloista, jossa kaikki tuntuu olevan paremmin, hyödyttämään AIDSin riuduttamaa Malawia, rutiköyhää ja korruptoitunutta Bangladeshia, totalitaarista Kiinaa, epävakaita Filippiinejä tai kuoppaisella demokraatiella olevaa Pakistanin diktatuurin – huolimatta siitä, että esimerkiksi terveydenhuoltohenkilöstön paluu saattaa olla lähtömaan lyhyen tähtäimen

selviytymiselle kriittistä (esim. Sambia), tai lapset joutuvat lopettamaan koulunkäynnin opettajien puutteessa (esim. Tansania)?

Aivokierron sijaan, paluun puuttessa, näyttää siis usein olevan kyse lähtömaalle vastikkeettomasta aivovuodosta. Beinen, Docquierin ja Rapoportin (2003) mukaan aivovuodolla on merkittäviä negatiivisia seurauksia etenkin sellaiselle maalle, jonka koulutetun väen maastamuuttoprosentti on yli 20. Pahimmillaan, jos ajatellaan pientä ja köyhää afrikkalaista kehitysmaata kuten Malawia, kipeästi tarvittu terveydenhuoltojärjestelmä voi luhistua henkilökunnan radikaalin ulosmuuton takia, ja sairas ja nälkäinen maa saattaa ajautua anarkiaan ja konflikteihin; koulutetun työvoiman voimakas ulosmuutto kriittiseltä alalta saattaa pahimmillaan aiheuttaa yhteiskunnan perusinfrastruktuurin kaatumisen – ja lopulta kaikkien kynnelle kykenevien ulosmuuton pakolaisina.

Vaikka Geneven sopimuksen kaltaista vainoa ei olisiakaan, perusinfrastruktuurin heikkeneminen aivovuodon takia muuttuu yhä vahvemmaksi työntekijäksi, samalla kun yhä useammat jo lähteneet pitävät potentiaaliset lähtijät hyvin informoituna saapumismaan veto-teijöistä. Seurauksena voi olla lähtömuuton noidankehä, jossa edellytykset hallitsemattomalle maastamuutolle ovat olemassa.

Koulutettujen rahalähetyksen hyödyistä kansantaloudelle

Vaikka paluu jäisikin tapahtumatta, voivat rahalähetykset, *remittances*, kotiin jääville sukulaisille hyö-

dyttää lähtömaata. Mutta ovatko koulutettujen rahalähetyksetkään säännönmukainen ja kestävä lähtömaan kokonaistaloutta hyödyttävä keino, vähimmillään kalliilla koulutetun työvoiman ulosmuuton osittaiseksi kompensoimiseksi, ja enimmillään lähtömaan piristysruiskeeksi?

Sinänsä rahalähetykset ovat kooltaan massiivisia. Maailmanpankin mukaan vuonna 2001 kaikkien maahanmuuttajien (pitkä- ja lyhytaikaiset) rahalähetyksen kokonaissumma kehitysmaihin oli yli 71 miljardia Yhdysvaltain dollaria. Määrä on lähes 40 prosenttia enemmän kuin kaikki virallisia teitä kehitysmaihin toimitettu kehitysapu. (Obadina 2003)

Mutta muuntuvatko nykypäivän rahalähetykset kehitysmaan kokonaistaloutta inspiroivaksi voimaksi Amerikassa, Aasiassa ja Afrikassa? Meksikon ja Yhdysvaltain raja on volyymitaan yksi maailman suurimmista muuttoliikkeen näyttämöistä maailmassa. Tästä syystä Lowelin ja De La Garzan (2000) tarkastelu sukulaisten Yhdysvalloista lähettämien rahalähetyksen allokatiosta Meksikossa ansaitsee erityishuomion. Vaikka suuren muuttovolyymien takia rahalähetyksen kokonaismäärät tämän rajan yli ovat huomattavia, tutkijoiden päätelmät tuovat esiin kolme huolestuttavaa trendiä; Ensinnäkin Meksikon kaltaisessa kehitysmaassa suuri osa Yhdysvalloista sukulaisilta tulleista rahoista menee terveydenhoitoon ja muuhun yksityiseen kulutukseen, eikä sillä ole merkittävää vaikutusta Meksikon kokonaistalouteen. Lisäksi rahalähetyksillä saattaa olla Meksikon omaa kehitystä passiivoiva vaikutus.

Toiseksi, vaikka yksittäiset rahalähetykset Yhdysvalloista Meksikoon suurenevätkin aikaa myöten (osaltaan maahanmuuttajan työmenestyksestä riippuen), sekä lähtäjien määrä että kaikkien rahalähetyksen kokonaissumma kuitenkin pienenee. Toisin sanoen, yksittäisen henkilön ja perheen todennäköisyys lähettää lähtömaansa rahaa pienenee jatkuvasti, ja mahdollinen kansantaloutta hyödyttävä kokonaispotti vähenee. Yhden prosentin lisäys Yhdysvalloissa oleskeltuun aikaan vähentää rahalähetyksen todennäköisyyttä Meksikoon kahdella prosentilla. Yhdysvaltain kansalaisuuden saaneet lähettävät rahaa edelleen harvemmin kuin pitkään oleskeluvalla olevat. (Lowell ja De La Garza 2000, 18)

Kolmanneksi, mitä koulutetumpi henkilö on, sitä epätodennäköisempää on rahalähetyksen lähettäminen. Jokainen lisävuosi henkilön koulutuksessa vähentää rahalähetyksen todennäköisyyttä 7 prosentilla. Rahalähetyksen epätodennäköisyyttä lisää, mikäli henkilö on ottanut mukaan perheensä. (ibid.)

Epäilyksiä rahalähetyksen pitkän tähtäimen merkityksestä, lähtömaan kouluttaman inhimillisen pääoman oleellisena korvaajana, on esitetty myös Aasiassa ja Afrikassa: Lähtömuutto Pakistanista on viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntynyt, mutta samalla muuttajien kokonaisrahallähetyksmäärä Pakistaniin on kasvanut sijasta pienentynyt. Poismuuttajilla ei ole myöskään investointiaikeita maan epävakaan yhteiskunnallisen tilanteen ja epäohjonmukaisen talouspolitiikan takia. (Pakistan & Gulf Economist, 3.8.2003)

Afrikassa jopa Egyptin ja Marokon kaltaiset maat ovat olleet riippuvaisia maanmiesten rahälähetyksistä Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta. Glytsoksen mukaan Egyptissä monen fyysinen omaisuus toki kasvoi, mutta tuontitavaran hamstraaminen aiheutti takapakkia maan omalle kehitykselle. (Glytsos 2002, 19) Myöskään äskettäin Marokkoa tutkinut Mara Leichtmann ei näe rahälähetyksen vaikutuksia kovinkaan positiivisina 2000-luvun marokkolaiselle ”aktiivitaloudelle”: Rahälähetyksiä käytetään lähinnä auton ja asunnon ostoon, ja korkeintaan kahvilan perustamiseen – useimmiten huonolla liike-elämän ymmärtämisellä. (Leichtmann 2002, 19) Maatalouteen edelleen nojautuvan Marokon maaseutu on muutoliikkeen takia liki autoitunut, eikä näin ollen maataloudessa kehitystä ole viime vuosina tapahtunut, niin tekijöiden kuin rahälähetystenkin puutteessa.

Afrikka on toki hyötynyt rahälähetyksistä; auton, asunnon tai kahvilan ostamisesta on saattanut tulla sekundäärihyötyjäkin, mutta mitä koulutetumpi henkilö on ollut, kuten Sambiasta, Tansaniasta ja Ghanasta lähteneet lääkärit ja opettajat, sitä epätodennäköisempää on, että kotimaahan jääneiden sukulaisten saamat rahälähetykset olisivat likimainkaan yhtä suuria kuin ulosmuuttaneiden henkilöiden koulutukseen käytetyt varat. (Oyowe 1996, 59–60) Afrikkalainen kehitysmaa näyttää siis ainakin keskipitkällä tähtäimellä usein jäävän koulutettua työvoimaa värväävän teollisuusmaan tarpeiden nettomaksajaksi, vaille merkittäviä makrohyötyjä.

Eri maanosien kokemuksista päätellen korkeasti koulutetun,

perheensä mukaansa ottavan, maassa pitkäaikaisesti oleskelevan – siis juuri sellaisen henkilön, jota kehittyneillä maahanmuuttopolitiikoilla länsimaihin halutaan – todennäköisyys rahälähetyksiin kotimaahan on pienin, ainakin pitkällä tähtäimellä. Vaikka rahälähetyksiä olisikin, eivät makrotason taloushyödyt ole automaattisia; Pikemmin rahat käytetään terveydenhuoltoon ja erilaisiin statussymboleihin. Joka tapauksessa koska kaikilla kotiinjääneillä ei ole ”rahanlähettäjää”, saattavat elintasoerot kasvaa, etenkin, jos rahälähetyksillä ei ole myönteisiä vaikutuksia alueen liike-elämään yleisesti. Jos kehitys on laajaa, se voi lisätä lähtömaan epävakautta.

Tiiviit suhteet saapumismaahan vastaan lähtömaakehitys?

Tuoreimmat kokemukset paluusta lähtömaata kehittämään tai lähtömaan kokonaistaloutta piristävästä rahälähetyksistä eivät siis ole likimainkaan niin rohkaisevia kuin usein on annettu ymmärtää. Työvoiman lähtömuuton hyödyt tai edes menetetyn inhimillisen pääoman kompensatio saapumismaalle jäävät epävarmoiksi ja pitkällä tähtäimellä vähäisiksi. Pienen, fragiilin kehitysmaan suhteen kyse saattaa olla jopa pelkistä haitoista, pitkällä tähtäimellä jopa vakavista.

Nykypäivän globaalien muutoliikkeiden trendi, eli koulutetun väen lähtö perheineen pienistä kehitysmaista, lopullisesti ja saapumismaahan integroituen, vahvistaa tätä argumenttia: Yhtäältä länsimaihin pyrkivät nimenomaan koulutetuimmat henkilöt, koska

heillä on onnistuneeseen maahanmuuttoon paras tieto ja edellytykset. (Adams 2003, 18; Brettell ja Hollifield 2000, 61) Koulutetuilla henkilöillä on myös suurin halu saada perhe mukaansa tai myöhemmin yhdistää perheensä. Tämän lisäksi monet maahanmuuttopolitiikaltaan kehittyneet länsimaat pyrkivät usein promovimaan maahanmuuttajan perheen yhdistämistä kotoutumisen parantamiseksi.

Yllä tarkasteltu paluun vähäisyys vahvistaa argumenttia, että korkeasti koulutettu ja perheensä kanssa oleva maahanmuuttaja on haluttommin palaamaan. (Faini 2003, 11) Syyt ovat ymmärrettäviä: perheen mukaan ottaminen, vahva integraatio, hyvät palkat, työolosuhteiden ja elämisen laatu sekä lähtömaan houkuttelevuuden vähäisyys. Ilman talouskasvua tai muuta houkuttelevuustekijää lähtömaalla ei ole uusia vetotekijöitä, ja toisaalta koulutetun väen jatkuva lähtö saattaa heikentää lähtömaata edelleen, aiheuttaen lähteneille vielä pienempää vetoa palata.

Lisäksi koska lähin suku, perhe, on mukana, rahälähetyksiä on vaikea kauan perustella, semminkin kuin saapumismaa tekee kaikkensa koulutetun perheen kotoutumiseksi. Rahälähetykset saattavat loppua, ja vaikka ne jatkuisivatkin, ei ole takeita siitä, että niistä olisi hyötyä lähtömaalle yhteiskuntatasaalla. Ne saattavat mennä makrotalouden kannalta ”kuolleisiin” kohteisiin, kulutukseen tai terveydenhoitoon, ja lähtömaan keskinäiset elintasoerot kasvaa, riippuen siitä, onko maahanjääneellä enoa Yhdysvalloissa.

Summaten, nykyinen globaali muutoliike, jossa lähtemään ha-

lukkaimpia ja kyvykkäimpiä hyvin koulutettuja ihmisiä perheineen myös pyritään rekrytoimaan ja asettumaan länsimaihin innokkaimmin, saattaa aiheuttaa alati väheneviä hyötyjä henkilön koulutaneelle lähtömaalle. Ilkeimmillään työvoiman muuttoliikkeestä ei ole ollenkaan hyötyjä lähtömaalle, vaan lisääntyviä haittoja, kalliilla korvattavista osajista tyhjentyvän infrastruktuurin (aivovuoto), elintaserojen kasvamisen (rahälähetyksiä ei kaikille), kehityksen pysähtymisen ja lisääntyvän ulkoisen riippuvuuden (rahälähetykset passivoivat) muodossa.

Mikäli lähtömaata heikentävän aivovuodon muodostuminen työntekijäksi ja alati lisääntyvien poismuuttajien hyvien viestien saapumisesta muodostuminen yhä vahvemmaksi vetotekijäksi kestää riittävän kauan, saattaa kehitysmää luisua epävakauteen, joka ei selvinne ilman sisäistä talous- tai muuta interventiota. Osajien ulosmuutto saattaa tällöin helposti muuttua toisenlaiseksi muuttoliikkeeksi, nimittäin maahanjääneiden pakolaisuudeksi.

Vapaaehtoinen muuttoliike vaatii kansainvälistä yhteistyötä

Yllä on esitelty kaksi argumenttikokonaisuutta, jotka molemmat on hyvin perusteltu. Toisaalta kansainvälinen työvoiman muuttoliike on myönteinen asia, eikä ulosmuuttoa demokratiasta saa eikä ole syytä rajoittaa; vapaa kansainvälinen työvoiman muuttoliike on etenkin hyvin integroituvana hyödyllistä, edellyttäen, että saapumismäärä on määrättyllä alalla työvoim-

matarpeita on, ja toisaalta lähtömaan taakkaa keventävä, edellyttäen, että työvoiman ylijäämää lähtömaassa vielä on, eikä maan perusinfrastruktuuri kärsi. Paluukin saattaa tapahtua, taloudeltaan – ja mieluummin myös yhteiskunnallisesti – houkuttelevammaksi tulleen lähtömaahan. Vaikkei paluu tapahtuisikaan, rahälähetykset saattavat ainakin aluksi hyödyttää – etenkin perheettömänä tulleen – kotiin jääneitä sukulaisia.

Mutta toisaalta on näyttöä siitä, että paluu lähtömaahan on harvinaisempaa kuin on arvioitu, ja että rahälähetykset lähtömaahan saattavat koulutetuilla perheellisillä olla vähäisiä, ja vähemmänkin koulutetuilla vuosien varrella merkittävästi vähetä tai loppua kokonaan. Joka tapauksessa rahälähetykset eivät saata hyödyttää lähtömaan makrotaloutta siinä määrin kuin on oletettu. Isoissa, ylijäämäisissä lähtömaissa tämä vähentää kansainvälisen lähtömuuton myöhempiä, välillisiä ja välittömiä hyötyjä. Pienissä kehitysmaissa radikaali kriittisen alan työvoiman ulosmuutto ja kontaktien loppuminen saattavat johtaa vakaviin seurauksiin. Joka tapauksessa rahälähetysten määrä jää pienemmäksi kuin lähteneiden koulutukseen pannut varat.

Hallitsematon kansainvälinen osajien muuttoliike saattaa siis olla lähtömaalle erittäin haitallista, ja pahimmillaan tuottaa sekä maansisäistä että alueellista epävakautta. Siksi tarvitaan joko enemmän kahdenvälistä yhteistyötä lähtö- ja saapumismaan välillä, suurten maahanmuuttajamaiden yhteisiä aloitteita ja hankkeita, tai – mieluiten – riittävillä resursseilla ja määränemistöpäätösmahdollii-

suuksilla varustettu kansainvälinen elin koordinoimaan globaaleja muuttoliikkeitä. Esimerkiksi YK:n/ILO:n, IOM:n, WTO:n tai GATT:in alaisuuteen perustettavan – tai kokonaan uuden – organisaation koordinaatioon on kuuluttava vähintään työvoiman muuttoliike, saapumismaiden maahanmuutto- ja integraatiopolitiikan ohjaaminen ja lähtömaan kehityksen kytkeminen muuttoliikekysymyksiin.

Tällä hetkellä erilaisten kansallisten intressien yhteensovittaminen näyttää kuitenkin olevan kansainvälisillä areenoilla kovin vaikeaa, eikä kansainvälinen, järeäaseinen muuttoliike-elin liene aivan lähivuosien asia. Siksi moraalipohdinnat lankeavatkin toistaiseksi yksittäiselle työvoimaa rekrytoivalle maalle, ja aivan erityisesti isoille ja/tai aktiivisesti rekrytoiville maahanmuuttomaille kuten USA:lle, Kanadalle, Australialle ja Saksalle.

Koska koulutettujen henkilöiden perheineen vahva integraatio länsimaahan voi vähentää paluun ja rahälähetysten todennäköisyyttä, tulisi maahanmuuton suurvaltojen yhdessä rajoittaa lähtömaalle kriittisten maahanmuuttajien kuten lääkäreiden ja opettajien voimakasta rekrytointia köyhistä ja pienistä kehitysmaista, esimerkiksi oikein kohdennetulla kehitysavulla. Samanaikaisesti on huomattava, että mikäli isot maahanmuuttomaat eivät tiedosta tällaisia ongelmia ja tee yhteistyötä, ja aloitteet jäävät yksittäisiksi, vaarana on, että maahanmuuttaja muuttaa vain seuraavaan houkuttelevaan saapumismaahan.

Joka tapauksessa kansainvälisen yhteisön, Suomi mukaan lukien, on odotettava USA:n ja Kanadan

kaltaisilta maahanmuuttomailta eettisesti kestäviä ja toteuttamiskelpoisia aloitteita työvoimamaahanmuuton lähtömaiden aivovuodon haittojen minimoimiseksi ja kehitysmaiden kehityksen suojelemiseksi. Eettisesti korkealla tasolla olevan länsimaan tulee villin rekrytoinnin sijaan tuntea ja kantaa vastuunsa myös lähtömaan oloista.

Koulutetunkin väen kansainvälinen liikkuvuus on oikein, hyödyllistä ja jopa rohkaistavaa, mutta vain maista, joissa on sellaista työvoimaa, jonka poislähtö ei vaaranna maan perusinfrastruktuuria. Tämän lisäksi on kansainvälisesti jat-

kuvasti pidettävä tarkasti silmällä kaikkien lähtömaiden oloja, ja kansainvälisessä yhteistyössä vältettävä rohkaisemasta hallitsematonta ulosmuuttoa epävakasta maista, esimerkiksi lääkäreiden paikallisia työoloja ja palkkakehitystä tuemalla. Paluuta on rohkaistava erilaisten kehitys- ja yhteistyöhankkeiden avulla. Vaikein toteuttaa mutta tehokkain ja parhaimmillaan oikeudenmukaisin olisi näissä asioissa jonkinlainen kansainvälinen, riittävän vahva ja nopealiikkeinen instituutio.

Joka tapauksessa tulevaisuudessa on tutkittava paljon lisää si-

nänsä myönteisen onnistuneen saapumismaaintegraation vaikutuksia paluumuuttoon ja rahalähettyksiin saapumismaahan: Milloin tiivis saapumismaaintegraatio on lähtömaan suhteen eettisesti oikein ja milloin ei? Onko mahdollista, että sinänsä myönteinen vapaa kansainvälinen koulutettujen muuttoliike ja siitä parhaimmillaan seuraava ihanteellinen saapumismaaintegraatio tekevätkin epävaakaasta kehityksistä entistä kurnemman takapajulan – lopullisesti?

Lähteet

- Adams, Richard H.: International Migration, Remittances and the Brain Drain: A Study of 24 Labor-Exporting Countries. World Bank. Washington 2003.
- Asia Africa Intelligence Wire. Reuters-tietokanta. 16.2.2002.
- Asia Pulse. Reuters-tietokanta. 8.8.2003.
- Associated Press Newswires. Reuters-tietokanta 16.9.2003.
- Beine, Michel, Frederic Docquier ja Hillel Rapoport: Brain Drain and LDC's Growth: Winners and Losers. IZA Discussion paper series No. 819. Bonn 2003.
- Borjas, George J.: Labor Economics. McGraw Hill. Boston 2000.
- Brettell, Caroline B. ja James F. Hollifield. Migration Theory – Talking Across Disciplines. Routledge. New York 2000.
- Business Line. Reuters-tietokanta. 12.1.2002.
- Carrington, William J.; Detragiache, Enrica: How Big Is the Brain Drain? International Monetary Fund. 1998.
- Commander, Simon, Kangasniemi, Mari ja Winters, L. Alan: The Brain Drain: Curse or Boom? A Survey of the Literature. London Business School. Lontoo 2000.
- Faini, Riccardo: The brain drain – An unmitigated blessing? Italian Ministry of the Economy. Rooma 2003.
- Ghatak, Subrata, Paul Levine ja S. Price: Migration Theories And Evidence: An Assessment. Journal of Economic Surveys, 1996, Vol. 10 No. 2.
- Glytsos, Nicholas P.: The Role of Migrant Remittances in Development: Evidence from Mediterranean Countries. International Migration (IOM) 2002, Vol. 40 No 1.
- The Independent. Reuters-tietokanta. 17.7.2001.
- Kwok, V. ja H. Leland: An economic model of the brain drain. American Economic Review, 72, 1982, 1: 91–100.
- Leichtmann, Mara: Transforming Brain Drain into Capital Gain – Morocco's Changing Relationship with Migration and Remittances. Brown University. 2002.
- Lepola Outi (toim.): Koto-maana Suomi – Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Työministeriö. Helsinki 2002.
- Lowell, B. Lindsay ja Rodolfo O. De La Garza: The Developmental Role of Remittances in U.S. Latino Communities and In Latin American Countries. Georgetown University. Washington 2000.
- Obadina, Tunde: The Brain Drain as a Source of Revenue. <http://>

- allafrica.com/stories/200309180203.html. 17.9.2003.
- Oderth, Reidar: Migration and Brain Drain – The Case of Malawi. WCP. New York 2002.
- Oyowe, Augustine: Colossal loss of investment for developing countries. The Courier ACP-EU. No. 159, September-October 1996. 59–60.
- Pakistan & Gulf Economist. Reuters-tietokanta. 3.8.2003.
- PANA Daily Newswire. Reuters-tietokanta. 22.9.2003.
- Papametriidou, Demetrios: Think Again: Migration. Foreign Policy, No. 109, Winter 1997–98. Saatavilla Internet-osoitteesta <http://www.ceip.org>.
- Stalker, Peter: The Work of Strangers – A Survey of International Labour Migration. ILO. Geneve 1994.
- Tanner, Arno: Siirtolaisuus, valtio ja politiikka – Kanadan, Sveitsin ja Uuden-Seelannin työvoiman maahanmuutto ja politiikka 1975–2001. UVI ja Työministeriö. Helsinki, 2003.
- Xinhua News Agency. Reuters-tietokanta. 2.8., 13.9.2003.

Siirtolaisuusinstituutissa vieraita Buenos Airesista

Argentiinassa, Buenos Airesissa asuvat Pulmu Heinonen ja Marjatta Nieminen vierailivat Siirtolaisuusinstituutissa 25.8. Pulmu Heinonen on syntynyt Argentiinassa, jonne hänen isänsä, kauppaneuvos Eino Heinonen, lähti vuonna 1917. Marjatta Nieminen muutti Argentiinaan 1970-luvun alussa.

Vierailun yhteydessä tutkija Marjatta Nieminen piti esitelmän aiheesta ”Euroargentiinalainen siirtolaisuus ja kaksoiskansalaisuus”.

Hän tekee Buenos Airesin yliopistossa väitöskirjaa suomalaisuudesta Argentiinassa. Erityisesti hän on paneutunut vanhojen merimiesten elämään siellä.

Marjatta Niemisen kirjaa ”Suomalaiset merimiehet 1900-luvun Buenos Airesissa ja siirtolaisuus” (2003) voi ostaa Siirtolaisuusinstituutista 15 euron hintaan.

Challenging differences: The case of the Greek-Finnish marriage

Johanna Järvinen-Tassopoulos

A mixed marriage can be understood as a challenge. By embodying the question of difference, it challenges the social, cultural and symbolical values of a given society. This paper reviews the question of difference as a threefold phenomenon. I will start by discussing the ontological and social levels of the notion of "mixed marriage". In the second part of my paper, I will present empirically how the question of difference is dealt with in the Greek-Finnish marriage¹.

A scientific approach to the question of difference and mixity

In the preface of their book, Rosemary Breger and Rosanna Hill claim that the cross-cultural marriage is often understood "a priori as problematic" (1998, X). This presumption is usually integrated with ontological and social arguments that relate to the question of ethnically and culturally different marriages. The social reactions

have always a certain impact on the individuals that have contracted a marriage with a person outside their community or country.

The concepts of originality and particularity encapsulate the essence of the question of difference (Neyrand and M'Sili 1996, 13, 31). They express the specific nature of a mixed marriage, but they also position it otherwise than an ethnically, socially or culturally homogeneous marriage in a given social context.

Despite the contemporary idea of "freedom of marriage" as it is understood in the occidental societies as part of the individual freedom, mixed marriages are still perceived as "extra-communal unions" (Neyrand and M'Sili 1996, 19–21). The historical and social representations of mixed marriages reveal a certain suspicion or even an overt hostility towards them.

According to Gérard Neyrand and Marine M'Sili, historically mixed marriages have been prohibited, stigmatized or marginalized. These negative reactions were based on the questions of religion, race and communal identity (1996, 20). Mixed relationships have also been limited and punished with laws: the interdiction of having contact with foreigners and forbidden persons, the restraint of crossing the national frontiers and the

refusal of the marriage by the local authorities are clear examples of how societies have handled the question of mixity in the past (Barbara 1993, 18–19).

What are the reasons behind these negative social attitudes and reactions? The fear of difference and its consequences could be one possible answer. Behind this fear is the question of integrity of a particular community. As Jocelyn Streiff-Fenart puts it bluntly, mixed marriages "disturb the social order" and "endanger the reproduction of the familial identities" (1989, 129). In fact, these unions of individuals representing two different groups or communities question first of all the conception of 'normality' and then the perception of the boundaries of a given group.

The concept of normality refers here to the possible social representations or notions of a so-called 'normal marriage'. A 'normal marriage' would not include the multiple difference factors; instead it would be somewhat based on distances like a mixed marriage (Neyrand and M'Sili 1996, 15, 19). That is to say a "normal marriage" is always seen as a homogamic union. Historically and contemporary, 'homogamy' has referred to resemblance. For example during the occidental medieval times, fam-

DEA, researcher Johanna Järvinen-Tassopoulos, University of Helsinki, Department of Social Policy.

ilies contracted alliances by marrying their children to each other (Neyrand and M'Sili 1996, 24). Perhaps familial alliances are less frequent in the modern societies, but the "homogamic norm" still exists as the choice of the spouse conforms to the "identity proximities" (see social milieu, profession, age, social pressure). Homogamy is consequently seen as "an assurance of the success of the marital life" (ibid. 23–25).

The concept of 'heterogamy' measures (objective) social distances between the spouses (social class, age, geographical distance, etc.) (Streiff-Fenart 1994, 227). But the use of the concept seems to be problematic in the case of the mixed marriages. Streiff-Fenart (1994, 227–228) and Gabrielle Varro (1994, 216) believe that their subjective dimension must be noticed. According to Streiff-Fenart, because of this mentioned dimension, the concept of "mixed marriage" cannot be synonym for the concept of "heterogamy". The concept includes "the social groups' evaluation of the appropriate or improper character of the union of its members" (1994, 228). Varro sees "mixity" as a "subjective term" that "designates the way of living heterogamy" (1994, 216). Instead of accepting the influence of the social groups as a fact, she questions the studies of mixed couples, which include in every case the social and ethnic references (1994, 219).

Before becoming a community of nations, Europe was already a continent of transnational and international transitions and migrations. After having sent and received migrants, refugees and ex-

patriates, it has to face today the question of multicultural and multiethnic community. Mixed marriages are not anymore a marginal phenomenon, because people of different origins live together sharing neighborhoods, schools, workplaces and common interests (see hobbies, political opinions, religion, etc.).

Despite the multicultural trajectory of the modern European societies, collective and distinctive notions of Self and Other, of Us and Them stand firm. The notions can be understood as "relational" and "situational". In other words, the definitions of "outsiders" and "insiders" seem to change with the political and socio-economic tendencies in how they affect the relationships between different groups. The definitions reflect the personal or collective use of them, but also their specific context (Breger and Hill 1998, 8).

Breger and Hill point out the question of perception of difference and suggest that groups and individuals often ignore the similarities that unite them or the common things they might share (ibid.). But Us and Them reach their specific signification only by opposing to each other, like Zygmunt Bauman reminds us. Only the strangers seem to challenge this dichotomy (1999, 70).

The social position of the mixed couples can be compared to that of the Baumanian strangers. Both mixed couples and strangers call into question the oppositions and the divisions created by individuals and different boundaries. Consequently the social order and the group identity lose their prior meanings and have to be redefined

otherwise. Like Bauman writes, the boundaries are actually fabricated, as well as the oppositions are artificial (Bauman 1999, 70).

I have hitherto discussed the originality and the particularity of the mixed marriages in communities and societies. The impact of the social representations and stereotypes on the life of the mixed couples is quite evident. But how do social, cultural and ethnic differences affect the everyday life of the spouses?

Catherine Delcroix and Anne Guyau call the mixed marriages "spaces where men and women try actively invent solutions to a priori insoluble problems" (1994, 250). The French research tradition often uses the metaphor of "laboratory" when referring to the mixed marriages. According to Neyrand and M'Sili, the metaphor refers to the "difficulty to manage the differences" (1996, 27). For Augustin Barbara, a mixed marriage offers a ground for observation concerning the encounter, the relationship, the daily marital practices and the divorce (1993, 25). To sum up, the metaphor reflects the functioning of the mixed couple through crises and stakes (Philippe 1994, 222). All these researchers believe that this kind of "laboratory" helps to understand better the homogamic or homogeneous marriage.

Lived and experienced differences in the relationship and the family life

In the case of the Greek-Finnish marriage, the spouses acknowledge very early the question of dif-

ference. The spouses comprehend the many distances that separate them. They also understand the differences existing between them. The originality of the Greek-Finnish couple lies in its position in the larger familial context. It forms a culturally, socially, ethnically and religiously mixed unit in the homogeneous social reality of the Greek family (see Järvinen-Tassopoulos 2004).

First reactions to expected differences

The question of difference emerges when the families become aware that their child is in love with a stranger. The future spouses must confront the reactions of their parents, relatives and friends. The first reactions of the respective social environment implicate the notions of difference and mixity (Delcroix et al. 1990, 144; Varro 1995, 44). They crystallize into stereotypes that reproduce collective images that reflect on individuals. The stereotypes work in favor of (hypothetic) boundaries that exist between different groups (Breger and Hill 1998, 11).

The Finnish parents were mostly concerned about the future of their daughter. They worried about her possibilities to study and work as well as her adaptation to a foreign culture. In these concerns underlies the question of women's position in the Greek society. The parents were also unhappy to see their daughter leave her home (country).

...my mother didn't want me to come, because she thought that Greece was like a one-horse town,

although she had never visited it, ...and then the cultural differences were discussed... primarily she was afraid that I won't be able to work and I'll be a housewife without any income or any support, and I'd be in a prison, which is quite possible, too! That one has no possibilities and is trapped... (Laura, a 40-year-old textile engineer, 17 years in Greece)

The image of a Greek man is mostly made of stereotypes and it is in some cases racist. This image does not reflect for example the relations between Finland and Greece (see history, politics, religion, etc.; Varro 1995, 33; Barbara 1993, 48–57), but it is made of prejudices that are often based on ignorance. Nevertheless, the comments reflect the different social milieu of the speakers (cf. Streiff-Fenart 1989, 78, 81). In the life stories, parents and friends called the Greek boyfriend with names like 'dark man', 'black', 'wog' and even 'gigolo' and 'dancer'². The keenest on criticizing the husband-to-be were the Finnish fathers and male friends.

Despite the traditional Greek Diaspora and the impact of the mass tourism in Greece, the Greek parents had difficulties to accept a stranger as a daughter-in-law³. Their concerns always represented the standpoint of the family. The arrival of a foreign woman would have "broken the equilibrium" of the family (Barbara 1993, 45). The parents seemed to find unacceptable the "autonomy" and "emancipation" of the youth in the choice of the spouse (Streiff-Fenart 1989, 27). It seems that the most important matter for them was to preserve the familial com-

munity from changes. In other words, a marriage with a stranger meant modification of the familial tradition and alteration in the functioning of the family. A foreign woman was seen as a threat to the cohesion of the family and to its traditional continuity (cf. Varro 1995, 41).

In the biographical data, the Greek parents emphasized mostly the ethnic and cultural differences between Greeks and Finns. However, some of them mentioned the lack of dowry⁴. Others demanded a Greek fiancée or wanted to arrange a marriage with one (cf. Semafumu 1998, 114). Some parents had seen mixed marriages break down and had reservations about them. Generally, the Greek family had difficulties to identify in any possible way the Finnish woman, because she was simply "out of context" (see social status, wealth, family; Yamani 1998, 162). Therefore, the parents saw her as a 'foreigner/stranger' (xeni), 'tourist girl' (touristria)⁵, 'disreputable', but also as poor.

I was the first woman brought home (...) There is no way that his mother could accept a foreigner, no problem if I had been a Greek, in the beginning it was very hard for them to understand that I am a foreigner... (Virpi, a 33-year-old unemployed secretary, 10 years in Greece)

The picture of the foreign candidate changed when the parents met him/her. The collective representation transformed into an individual image. The ethnic differences did even give way to ethnic similarities ("He is like a Finn!" said one Finnish future father-in-law.). The Finn-

ish parents received the Greek boyfriend in a polite way and usually manage to have a good opinion on him (despite the fact that they did not always share a common language; some parents did not know any foreign language).

In the majority of the cases, the Finnish girlfriends were warmly welcomed to the Greek 'patriko' (father's house). But the first encounter often needed some preparation: many husbands had to negotiate and even argue with their parents about the foreign girlfriend. Even if the parents continued to have doubts about the mixed marriage, the sons always won (cf. Streiff-Fernart 1989, 39)! If there were other mixed marriages among the relatives of the husband, it eased the situation of the Finnish bride-to-be. If the husband or someone in his family had lived abroad, the families had a more positive attitude about 'foreignness'.

In the bosom of the community

Language skills are necessary in the communication process with others. In the beginning of their relationship, the spouses spoke a foreign language (other than their respective mother tongue) together. In some cases, the couples spoke only Greek or they continued to use a foreign language. This can be explained by the lack of knowledge of any other language except the mother tongue.

Mastering the Greek language becomes necessary while communicating with the parents-in-law. Speaking with hands and shoulders is not enough. It is also tiring to listen to a flood of words when one is unable to understand any of

it (cf. Waldren 1998, 42). In most of the Greek-Finnish families, Greek was the major language spoken at home. In some cases, the couples maintained the language of communication used before moving to Greece (Finnish, German, French and Russia).

Many of the children were to some extent bilingual. Their knowledge of Finnish depended on their mother's ability to speak it daily (In few cases, the husband or the mother-in-law was against the use of Finnish at home.) and her patience to teach it likewise to every child (cf. Varro 1984).

My girls learned Finnish and they can speak and write it. They visited Finland every year. I read them stories; I had a lot of Finnish books. But then with my son, at some point I didn't have the patience to speak so many languages (Finnish, English, and Greek), because it got me confused. Back in Finland I spoke Swedish with my father. Well I'm a little bit annoyed by the fact that I didn't speak Finnish to my boy... (Doris, a 55-year-old housewife, 33 years in Greece)

But communication is not only about words and speech. It is also non-verbal, social and cultural. Silence forms a large part of it and so do intonations, looks, gestures, etc. (cf. Lesbet 1995, 58). The most important thing is to find ways of communication without colliding with the spouse or the family members (Delcroix et al. 1990, 147).

It is possible to think that a mixed child is born into a bi-cultural environment whereas his/her parents have to create a livable

cross-cultural space to share between them. But how bi-cultural is the life of a Greek-Finnish child? The choices made by the parents seem to be less individual than communal. In addition to the patronymic last name, children are named after their father's parents. Some women had difficulties to accept the name tradition and refused it, while others had a positive attitude towards this form of communal affiliation. Furthermore, some mothers negotiated a Finnish first name (often along with the Greek name) or a Greek first name, which was not in the family.

...first of all I was so fanatic and we argued about the two first names, the second one is my mother-in-law's and the first name is Maria, because we liked it, no one said anything, no one commented or was hurt, but now I must say that I should have been wiser and give my mother-in-law's name. Back then I was so against it that it was impossible to do it... (Kirsti, a 29-year-old housewife, 10 years in Greece)

It is rather obvious that a Greek-Finnish child belongs to the Greek familial community, because he/she shares its religion and names. But the sharing goes beyond the apparent signs of belonging. The grandparents participate very often in the upbringing of the children. How is it then possible to raise a child as a bi-cultural being in an extended family? Usually mothers stayed at home with the children and guaranteed this way a more Finnish upbringing and the learning of the Finnish language. The children learned Greek manners and customs and the Greek

language with their father, grandparents and at school.

Gender roles in the couple and the family

Kirsten Refsing writes that the so-called cross-cultural marriages "bring together the different cultural worlds and experiences of men and women" (1998, 193). In the Greek-Finnish case, the Greek cultural perspective dominates, because the family lives in Greece. The roles of men, women and children vary in different societies (Delcroix et al. 1990, 148), but they are also gendered differently. According to Varro, the gendered roles between the spouses (and one could add the other family members) determine more the choices and the behavior in the couple than the intercultural issue (1995, 43).

The division of labor is quite traditional in the couple. The Greek husbands are usually the 'breadwinners' (even symbolically) and the head of the family. The Finnish wives' role in the family is more complex: they are responsible for home and children, but many of them also work. Others stayed at home and some worked occasionally. Generally, the women had more domestic help from their mother-in-law than from their husband (see "cross-generational help", Rotkirch 2000, 120–124).

In the familial community, the ties between the members are strong. The relations between the spouses and the parents are more "generational" and "hierarchical" than "independent" or "equal" (cf. Sissons Joshi and Krishna 1998, 180–181). In the Finnish women's case, the first step to establish ties

with the community was to contract a (religious?) marriage. They became spouses, but also daughters-in-law. The second step was to accept the name tradition and respect it. The young parents had an apparent right to choose a different name, but sometimes the familial ties suffered from their decision. The third step was to accept the new roles in the family. After the wedding, the parents-in-law treated the bride 'as their daughter' and some of them expected her to call them 'mother' and 'father'. In fact, the phrase 'as one's daughter' is interpreted as a way for the mother-in-law to show her son that she has accepted the (foreign) bride. But it is also an expression of love and it ties the Finnish woman closely to her parents-in-law. The relationship between the Finnish daughter-in-law and parents-in-law should be "deferential" (cf. *ibid.*).

It was quite difficult for me and only the last years I've started to call her like that, (the mother-in-law) was complaining, but I didn't know about it in the first place. I even made the mistake of calling her Mrs. Katina and she started to yell at me. Back then I heard it for the first time that I must call her mama. I've been avoiding it, but now and then I call her mother... (Nelli, a 35-year-old housewife, 8 years in Greece)

Dealing with differences: compromising, accepting, tolerating

In the last part of my presentation, I will shortly examine how the

Greek-Finnish couple deals with the question of difference. Many misunderstandings and arguments can be provoked by lived and experienced differences. Then I will show how the problems between the spouses and/or the family members are solved and how differences can be tolerated and even accepted.

Within the years, the relationship between the spouses undergoes many changes. Romantic attachment that led to marriage (Khatib-Chahidi, Hill & Paton 1998, 54) has slowly changed into marital love (the marriage being the fulfillment of love; Haavio-Mannila 1999, 71).

The "subjective experience of love" varies (Haavio-Mannila 1999, 72) and so does the subjective experience of differences. The women felt differently about the cultural differences and how they affected the marital conflicts. Some believed that they played an important role, while others thought that personal differences caused the disagreements and disputes in the couple. These cultural and individual explanations alternated within the years of marriage. It is also possible to think that these explanations reflect somehow the question of "compatibility" between the spouses (Jallinoja 2000, 11). That is to say, if the differences (as problems) between the spouses are always internalized (as personal) or externalized (as cultural, social or ethnic), they might not harm the general conception of compatibility of two individuals. The relationship can be thus preserved intact, despite the many differences.

Bauman writes about the ambivalence of love and how a certain unattainability of the loved

one keeps the love alive (see Jallinoja 2000, 37). In a general way, this positive tension in love is understandable and desirable. But in a mixed marriage, too much ambivalence and difference cause only disharmony and misunderstanding.

Communication problems, the question of religion, financial situations, gender and social roles provoked conflicts in the Greek-Finnish couples. Nevertheless, the spouses learned to compromise (see Järvinen-Tassopoulos 2004). The 'fanaticism' of the youth and the need of being right (and having the last word) changed slowly into a mutual understanding and a certain degree of tolerance of differences.

My husband has accepted the fact that he has married a foreign woman who cannot be from her ideas or otherwise Greek. I function with Finnish principles. I accept that there are things that go against my conceptions, but I understand that he has been brought up like that and he has the right to think in another way. The edges have rubbed off and there are no more collisions. And if there were, they are just like soft balls! (Eira, a 46-year-old housewife, 14 years in Greece)

But love and the well being of the couple are not only matters between the spouses (cf. Jallinoja 2000, 24). The attitude of the familial community affects in many ways the couple's life. The negativity of the Greek family may discourage the Finnish woman, but also put the Greek man in a strange position between his wife and the

community. Family, relatives and friends may constantly interfere in the couple's life (both in bona fide and mala fide). This interference reflects well the clash between a "self-oriented culture" and a "communal culture", the definition of marriage "based on extended family ties" and "based on the union of two individuals" and finally the many images and stereotypes the Greek community and the Finnish spouse may have of each other (Alex-Assensoh and Assensoh 1998, 106).

Sometimes the husband started to spend more time with his family and even changed his behavior to be less different with his socio-cultural milieu. The wife felt that she had become a burden to the husband and an outsider in the Greek familial community.

Now and then we quarrelled, in the beginning we went at it hammer and tongs. Our quarrels started when we came to Greece, because he got back to his own milieu and (abroad) we had been both on a neutral ground. But when we came here, I started to understand that it is quite difficult to be between the family and the community. Sometimes I felt that he was rejecting me a little bit, but he didn't know... (Noora, a 31-year-old store manager, 10 years in Greece)

The question of including and excluding the relatives is a considerable issue in the life of the Greek-Finnish couple (cf. Alex-Assensoh and Assensoh 1998, 108). The wife's adaptation problems and the external social pressure can aggravate the marital conflicts.

The wife may work her disappointment and anger by incessantly arguing with the husband who understands her or refuses to do it. The dependency of the Finnish woman and her need for constant support and company can have a negative influence on the everyday life of the couple. The husband cannot always stand the pressure. Sometimes he suffers from the serious disputes with his family. Despite all the problems, the Greek husband can be seen as a "cultural broker" (Breger 1998, 142) or even a social negotiator and representative of the foreign wife in the community and the society. Wanting it or not, he is involved in his spouse's adaptation process.

In a way (the Greek spouses) have to be our representatives in the society, because we behave and think differently. They must explain all the misunderstandings about the behaviour and the words (so misunderstandings happen, no matter how one tries?) oh yes and especially the cultural differences, (the spouses) have to conciliate these differences, makes excuses for us and defend us... (Ritva, a 51-year-old teacher, 27 years in Greece)

The cross-generational cohabitation is a concrete example of the difficult relationship between the mixed couple and the Greek family. In many cases, the couple lived the first months (or even years) with the parents-in-law or they all lived in the same block. Sharing an apartment or a house was often difficult, because the couple could not live its own life and the spouses

es had to accept the house rules made by the parents. Very often the mothers-in-law had their own pair of keys to the couple's apartment. The Finnish daughters-in-law interpreted this as "interfering" (see Björklund 1998, 132) but also as violation of their privacy (cf. Sissons Joshi and Krishna 1998, 176).

...(the mother-in-law) tried at our home too, but I forbade it by telling her that I want to cook, clean and wash, there are part of my obligations, I want to take care of them, was I in a hurry or not, I don't want her help and afterwards she understood it and left me alone, she didn't make that mistake again and I'm grateful for that. She has no keys and she never comes without calling first, so she is very thoughtful... (Pirta, a 34-year-old employee, 8 years in Greece)

Some couples solved the cohabitation/privacy problem by moving to their own apartment or to another block (cf. Streiff-Fenart 1989, 65). Usually the Finnish women confronted their mother-in-law and tried to establish clear physical/symbolical boundaries between her (and the family) and the couple.

How did the spouses find solutions to the conflicts between them? After serious altercations and crisis, the women's primitive reaction was to leave the country and get a divorce. The question of leaving contains however the question of custody. Generally leaving the country would have meant leaving the children behind.

To stay together and to keep the family intact, the couples need

resourcefulness in their life. The question of the difference may be seen as a challenge, but the spouses may also want to prove wrong the differences and the negative social anticipation (Breger and Hill 1998, 25–26). Like Delcroix et al. write "communication, imagination and tolerance" are needed on an everyday basis in a mixed relationship (1990, 154). The Finnish women acknowledged their position as strangers in the community, but they refused to take full responsibility of their marriage (cf. Varro 1984, 80). They saw the success of a cross-cultural marriage depending on both spouses.

Well I guess that in order to become a stable and happy union, the Greek (spouse) must be different from other Greeks, he must be more broadminded, he has been abroad and he wants to adapt and change. And likewise the Finnish (spouse) must show more perseverance and adapt so that the marriage could have all the chances to become a perfect and happy one, which is not always the case in the everyday life, but if both want to take one step behind, then I think that the Greek and Finnish (spouses) complete each other, at least in our marriage, I am very satisfied and I can bend too... (Kirsti)

Like in their couples, the Finnish women needed to discover "terrains of concordance" with their family-in-law (Lesbet 1995, 59). This demands respective tolerance of social, cultural and ethnic differences and acceptance of dissenting opinions. According to Chantal Bordes-Benayon, the de-

gree of tolerance of the families may create complications in the couple's life, but the couple can survive the problems (Chouchan 2000, 183–184). Usually communication based on concordance between the family members developed within the years. In more hopeless cases, the couples met very little together the parents-in-law and some daughters-in-law communicated with the Greek grandparents only for the sake of the children.

Streiff-Fenart sees the mixed marriage as a "real laboratory of communication between cultures". It can be a "privileged place of tolerance of difference" or a "sounding board" of every intercultural misunderstanding and conflict (1989, 13). In the Greek-Finnish case, the spouses had to take care of their relationship and give it realistic aims (see Järvinen-Tassopoulos 2004). In Sofka Zinovieff's study the foreign wives interpreted the breakdown of the marriages with Greeks resulting from the "large degree of fantasy and illusion" (1991, 217). An "unrealizable romanticized image" of the spouse (Alex-Assensoh and Assensoh 1998, 110) can complicate the mixed couple's life.

Realism in the Greek-Finnish marriage meant adaptation to the internal and external pressures and expectations. The Finnish newcomer had to clarify her position in the familial community both to the husband and the Greek family members. The solutions are easier to find "feet on the ground" than "having one's head in the clouds".

In my opinion one should think over and consider from different

angles, but of course love is the most important thing, it must be ok and then consider other matters too, absolutely, and then it is easier to succeed one's feet on the ground than have one's head in the clouds and then fall suddenly, because it can happen... one must live in the reality and if there is a problem, one should try to work it out..." (Laura)

Conclusion

In front of the negative attitudes of the social environment (families, friends, communities, societies), the mixed couples tend to put a high premium on love. In the case of the romantic love, the interdictions make the sense of love even more powerful (Jallinoja 2000, 68). In the case of a mixed marriage, love can even become an ideological statement⁶. The partners overrate their relationship based on love while confronting the opposition of their families. The opposition may favor a romantic view of the couple (Streiff-Fenart 1989, 99) and the partners see their mutual love as a niche, which can exist even without the consent of the social environment.

Regardless of the communal opposition, the mixed couples form "outposts of intercultural encounter" (Streiff-Fenart 1989, 12) in the contemporary societies.

Their originality should not be understood as something devaluating the social order, but as a new form of tolerance of the differences. The strength of the mixed marriages lies in the concept of "mixity" which is still often an enigma both for the present and the future multicultural societies.

In the societies, where the immigration policy is based on assimilation (e.g. France), the mixed marriages are seen as "indicators of integration" of the foreign spouses. By contracting a marriage with a native, a foreigner would show his/her desire to establish in the new society (Varro 1995, 38)⁷. Even if integration means adaptation in this case, adaptation has also meant assimilation of the mixed family according to the local cultural and social values (Streiff-Fenart 1989, 8). Therefore assimilation does not really privilege mixity.

According to Dominique Schnapper, "the notion of mixity is relative to time, society and milieu (Chouchan 2000, 181–182). The concept of "mixed marriage" itself has many definitions (see Järvinen-Tassopoulos 2004). "Mixity" defines the "cultural heterogeneity" and "distance" between the spouses (Neyrand and M'Sili 1996, 142)⁸. But is this definition accurate? Should it not mean the co-existence or even the cross-ex-

istence of cultures in a mixed marriage?

Varro and Djaffar Lesbet write that the discourse of mixity emphasizes the "political metaphor" of the mixed marriage, favors "contrasted representations" and in a way questions the integration of the couple and the family (1995, 19). In other words, it still reflects the separation of individuals into different groups, communities and societies. But in reality, the mixed marriages attest that the acceptance of difference is possible in many ways.

A mixed marriage unites individuals that represent different social and familial dimensions. It shows that communication and social relations between different groups are possible to some extent (Streiff-Fenart 1989, 21, 8). The modern institution of marriage has gone through many changes and different variations have replaced its unique institutional representation. The mixed marriage is one of these variations. It should not be seen as a threat to the monocultural and homogeneous community or society, but as a possible space of negotiation and cross-existence. In part, it could elucidate the dialogue between cultures and help to visualize further a multicultural society of acceptance and tolerance⁹.

Notes

¹ I have collected for my Ph.D dissertation 39 life stories among Finnish women who are married and live permanently in Greece.

² I interpret the concept of "dancer" as referring to the alleged laziness, low work morals and unreliability of the southern man.

³ The concept of "stranger" highlights very well the problem of "inclusion" and "exclusion". (cf. Stichweh 1997, 6).

- ⁴ Without a dowry, there is neither secured future nor economical benefit for the family (cf. Friedl 1986, 49, 51; Salamone & Stanton 1986, 107–112).
- ⁵ It is possible that 'touristria' contains implicit connotations that refer to the imagined notorious reputation of the foreign tourist women in Greece. They are said to be "of the road" in opposition to the domestic image of the Greek women (Zinovieff 1991, 216–217).
- ⁶ Philippe criticizes the ideas of "love marriage" and "encounter by chance". She believes that they create a false image of the mixed marriage. She demands a more objective analysis of the concept (1994, 221–222).
- ⁷ This can also be understood in a negative way. The authorities always fear the false marriage contracts (Varro 1995, 39).
- ⁸ Furthermore the conception of mixity changes and grows along with the color of the skin, the geographical distance, the nationalities, etc. (Neyrand and M'Sili 1996, 18–19).
- ⁹ Delcroix et al. see the solutions found in the mixed "laboratory" (couple) a possible source of "inspirations" for politics and society (1990, 144).

References

- Alex-Assensoh, Yvette & Assensoh, A.B 1998. The Politics of Cross-Cultural Marriage: An Examination of a Ghanain/African-American case. In *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice* (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Barbara, Augustin. 1993. *Les couples mixtes*. Bayard Editions.
- Bauman, Zygmunt 1999. Muukalaiset. In *Sosiologinen ajattelu*. Zygmunt Bauman. Vastapaino. Juva: WSOY – Kirjapainoyksikkö.
- Björklund, Krister. 1998. *Suomalaiset Sveitsissä 1944–1996*. Turku: Siirtolaisuusinstituutin erikoisjulkaisut.
- Breger, Rosemary 1998. *Love and the State: Women, Mixed Marriages and the Law in Germany*. In *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice* (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Breger, Rosemary & Hill, Rosanna 1998. Preface. In *Cross-Cultural Marriage: Identity and Choice* (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Breger, Rosemary & Hill, Rosanna 1998. *Introducing Mixed Marriages*. In *Cross-Cultural Marriage: Identity and Choice* (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Chouchan, Pierre. 2000. *Couples mixtes – pour le meilleur et pour le pire. Voyage dans l'intimité des familles juives et non-juives*. Paris: Romillat.
- Delcroix, Catherine et al. 1990. *Marriage mixte comme rencontre de deux cultures tout au cours de la vie*. Cahiers de CERCOM.
- Delcroix, Catherine & Guyaux, Anne 1994. *Le mariage mixte comme "reflet" d'une société pluriculturelle*. In *Cultures ouvertes. Sociétés interculturelles. Du contact à l'interaction* (eds) Claudine Labat & Geneviève Vermes. Paris: L'Harmattan.
- Friedl, Ernestine 1986. *The Position of Women: Appearance and Reality*. In *Gender & Power in Rural Greece* (ed) Jill Dubisch. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Haavio-Mannila, Elina 1999. *Kaukorakkaus intohimona ja riippuvuutena Virossa, Pietarissa ja Suomessa*. In *Tunteiden sosiologiaa. Elämyksiä ja läheisyyttä* (ed) Sari Näre. Helsinki: SKS.
- Jallinoja, Riitta. 2000. *Perheen aika*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Järvinen-Tassopoulos, Johanna 2004. *Kreikkalais-suomalainen avioliitto: neuvottelua kahden kulttuurin leikkauspisteissä*. In *Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina* (ed) Elli Heikkilä. Siirtolaisuusinstituutti. Turku. (<http://www.utu.fi/erill/instmigr/art/webreports2.pdf>).
- Khatib-Chahidi, Jane, Hill, Rosanna & Paton, Renée 1998. *Chance, Choice and Circumstance: A Study of Women in Cross-Cultural Marriages*. In *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Lesbet, Djaffar. 1995. *Rencontres*. In *Les couples mixtes et leurs enfants en France et en Allemagne* (ed) Gabrielle Varro. Paris: Armand Colin.
- Neyrand, Gérard. and M'Sili, Marine. 1996. *Les couples mixtes et le divorce. Le poids de la différence*. Paris: Éditions L'Harmattan.
- Philippe, Claudine 1994. *Les diverses approches adoptées par les chercheurs*. In *Cultures ouvertes. Sociétés interculturelles. Du contact à l'interaction* (eds) Claudine Labat & Geneviève Vermes. L'Harmattan, Paris.
- Refsing, Kirsten 1998. *Gender Identity and Gender Role Patterns in*

- Cross-Cultural Marriages: The Japanese-Danish Case. In Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice (eds) Rosemary Breger, R & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Rotkirch, Anna. 2000. The Man Question. Loves and Lives in Late 20th Century Russia. University of Helsinki. Department of Social Policy. Helsinki: Nord Print.
- Salamone, S.D & Stanton, J.B 1986. Introducing the Nikokyra: Ideality and Reality in Social Process. In Gender & Power in Rural Greece (ed) Jill Dubisch. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Semafumu, Sanya 1998. Freedom of Choice or Pandora's Box? Legal Pluralism and the Regulation of Cross-Cultural Marriages in Uganda. In Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Sissons Joshi, Mary & Krishna, Meena 1998. English and North American Daughters-in-law in the Hindu Joint Family. In Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Stichweh, Rudolf 1997. The Stranger – On The Sociology of Indifference. Thesis Eleven. Sage Publications. 51.
- Streiff-Fenart, Jocelyne. 1989. Les couples franco-maghrébins en France. Paris: Éditions L'Harmattan.
- Streiff, Fenart, Jocelyne. 1994. Problèmes de terminologie et ambiguïté de la notion. In Cultures ouvertes. Sociétés interculturelles. Du contact à l'interaction (eds) Claudine Labat & Geneviève Vermes. Paris: L'Harmattan.
- Varro, Gabrielle. 1984. La femme transplantée. Une étude du mariage franco-américain en France et le bilinguisme des enfants. Presses Universitaires de Lille.
- Varro, Gabrielle 1994. Sur la construction de l'objet «mariage mixte». In Cultures ouvertes. Sociétés interculturelles. Du contact à l'interaction (eds) Claudine Labat & Geneviève Vermes. Paris: L'Harmattan.
- Varro, Gabrielle 1995. La notion de "mariage mixte". In Les couples mixtes et leurs enfants en France et en Allemagne (ed) Gabrielle Varro. Paris: Armand Colin.
- Varro, Gabrielle & Lesbet, Djaffar 1995. Présentation. In Les couples mixtes et leurs enfants en France et en Allemagne (ed) Gabrielle Varro. Paris: Armand Colin.
- Waldren, Jackie 1998. Crossing Over: Mixing, matching and Marriage in Mallorca. In Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Yamani, Mai 1998. Cross-Cultural Marriage within Islam: Ideals and Reality. In Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice (eds) Rosemary Breger & Rosanna Hill. Oxford, New York: Berg.
- Zinovieff, Sofka 1991. Hunters and Hunted: Kamaki and the Ambiguities of Sexual Predation in a Greek Town. In Contested Identities: Gender and Kinship in Modern Greece (eds) Peter Loizos & Evthymios Papataxiarchis. Princeton University Press.

Suurlähettilään vierailu

Tuleva Suomen suurlähettiläs Kanadassa, Pasi Patokallio, kävi tutustumassa Siirtolaisuusinstituuttiin 19.8. Hän on toiminut Ulkoministeriön palveluksessa diplomaattina ja poliittisissa tehtävissä vuodesta

1974, mm. Suomen edustajana YK:n turvallisuusneuvostossa ja Suomen suurlähettiläänä Israelissa. Pasi Patokallio ottaa vastaan Suomen suurlähettilään viran Kanadassa 1. syyskuuta 2004.

Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike

Mikä vetää Turkuun muualta Suomesta?

Karoliina Kokko

Abstract

Immigrants' internal migration in Finland is enlarging the immigrant population in Turku. Primary reasons for immigrants to change place of residence inside Finland are lack of job and education opportunities, lack of social relations and small size of ethnic communities in the first place of residence. The latter reasons lead to difficulty in maintaining your own culture; causes mental stress and thus push people to move. Turku's pull factors are culturally and religiously active and sizeable ethnic groups, relatives and friends living in the city, good connections to abroad, warmer climate compared to northern Finland and bigger city's wider variety of op-

FM Karoliina Kokko työskentelee Turun työvoimatoimiston kansainvälisten palvelujen osastolla erikoistyövoimaneuvojana ja Eures-assistenttina. Asiakkaat ovat maahanmuuttajia ja ulkomaille työhakuun lähteviä suomalaisia. Artikkelin pohjautuu kirjoittajan vuonna 2002 valmistuneeseen pro gradu -työhön nimeltä "Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike – tapaustutkimuksena Turku".

portunities to mention some. Refugees migration inside Finland burden the economy of the second receiving municipality, because government's assistance on refugees integrative activities stay in the first municipality that initially received the newcomer. On the other hand immigrants are potential workforce to the receiving area, they diversify the cultural activity of the municipality and bring more businesses.

Tutkimuksen tausta ja tutkimusongelmat

Selvitin pro gradu -työssäni maahanmuuttajien Suomen sisällä tapahtuvaa muuttoliikettä Turkuun kohdistuneen tapaustutkimuksen kautta. Suuri osa tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista oli pakolaistaustaisia. Ajatus tutkia maahanmuuttajien Suomen sisäistä muuttoliikettä syntyi lehtikirjoitusten perusteella. Viime vuosina lehdistössä on kirjoitettu siitä, miten maahanmuuttajat alkavat kasaantua Etelä-Suomen suurimpiin kaupunkeihin ja nykyään erityisesti Turkuun. Maahanmuuttajien määrän kasvu Etelä-Suomessa ei johdu enää ainoastaan ulkomailta

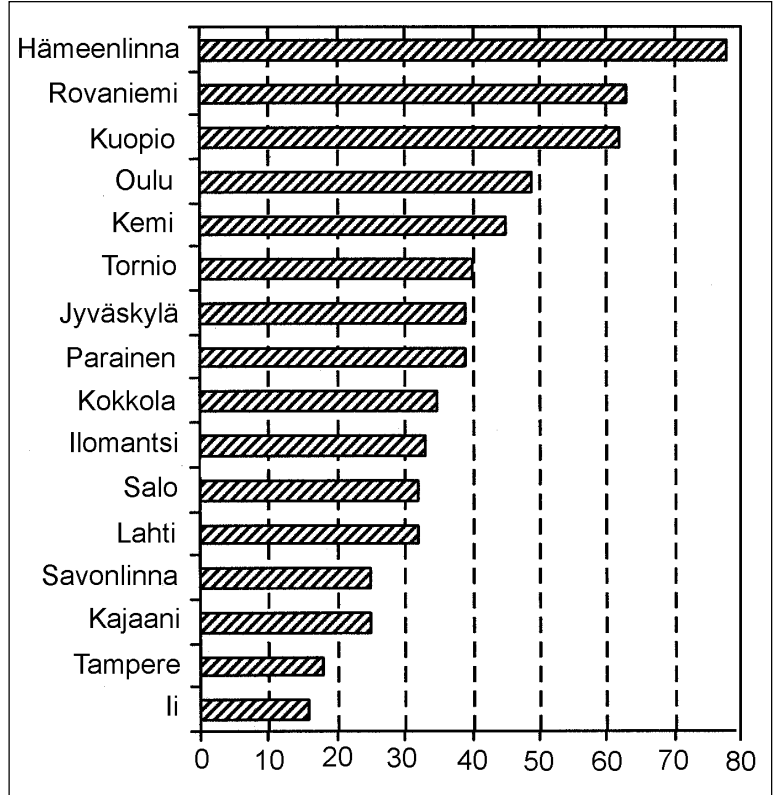
Suomeen suuntautuvasta muuttoliikkeestä, vaan myös maahanmuuttajien Suomen sisäisestä muutosta. Lehtien sivuilla on myös epäilty tiettyjen kuntien työntävän pakolaisia toisiin kuntiin maksamalla maahanmuuttajille normaalia korkeampia muuttoavustuksia tai avustuksia ilman perusteita. Tämän vuoksi joidenkin kuntien uskotaan ottavan pakolaisia vastaan ainoastaan saadakseen heistä valtion maksamat kolmen vuoden korvaukset. Tässä yhteydessä on puhuttu jopa ihmiskaupasta eli kaupankäynnistä maahanmuuttajilla.

Maahanmuuttajia muuttaa Turkuun eri puolilta Suomea, ei ainoastaan lähikunnista (kuva 1). Turun sosiaalikeskuksen tilaston mukaan viisi kuntaa, joista on eniten muutettu lähivuosina oma-aloitteisesti Turkuun, ovat Hämeenlinna, Rovaniemi, Kuopio, Oulu ja Kemi. Hämeenlinna lukuun ottamatta kaikki ovat Pohjois-Suomen kuntia. Sosiaalitoimiston tilasto sisältää ne oma-aloitteisesti Turkuun muuttaneet pakolaiset, jotka ovat asioineet sosiaalikeskuksen kansainvälisessä palvelukeskuksessa. Heidän tilastossaan ei ole mukana muita maahanmuuttajaryhmiä kuin ne pakolaiset, jotka ovat sosi-

aalitoimen asiakkaita eivätkä ole Turkuun muuttaessaan menneet kansainvälisen palvelukeskuksen sijasta suoraan joidenkin aluetoimistojen asiakkaiksi.

Pakolaistaustaisten maahanmuuttajien Turkuun suuntautuvan omaehtoisen muuttoliikkeen volyymi on vaihdellut vuosien aikana, mutta on kuitenkin ollut noususuhdanteessa pidemmällä aikavälillä. Turun kaupungin sosiaalikeskuksen kansainvälisen palvelukeskuksen ulkomaalaistoimiston tilastojen mukaan Turkuun on vuosien 1990 ja 2003 välisenä aikana muuttanut itsenäisesti muista kunnista 1 319 pakolaistaustaista henkilöä (Jalonen 2004). Taulukosta 1 voi nähdä vuosien 1990–2000 välisenä aikana oma-aloitteisten Turkuun muuttaneiden pakolaisten määrät. Vuoden 2001 jälkeisiä muuttoliiketietoja ei ole ollut saatavilla kansallisuksittain, minkä vuoksi tätä ajanjaksoa ei ole esitetty tilastossa. Turkuun suuntautuva pakolaisten muuttoliike on ollut suurinta vuonna 1998, jolloin tilastossa on nähtävissä selkeä huippu (Kuva 2). Tällöin Turkuun muutti 272 pakolaistaustaista maahanmuuttajaa itsenäisesti muista kunnista. Näistä 155 henkeä oli entisen Jugoslavian kansalaisia. Turkuun muista kunnista tulleista pakolaisista vuosien 1990–2000 välisenä aikana eniten oli entisen Jugoslavian kansalaisia. Toiseksi eniten tuli irakilaisia, kolmanneksi iranilaisia ja neljänneksi vietnamilaisia. Kyseinen diagrammi, ja siinä näkyvät huiput syineen, ovat mielenkiintoisia syvemmän tutkimuksen kohteita.

Maassamuuttoa on tutkittu paljon maiden kantaväestön osalta, mutta maahanmuuttajien maassamuutto on saanut tutkimuksissa

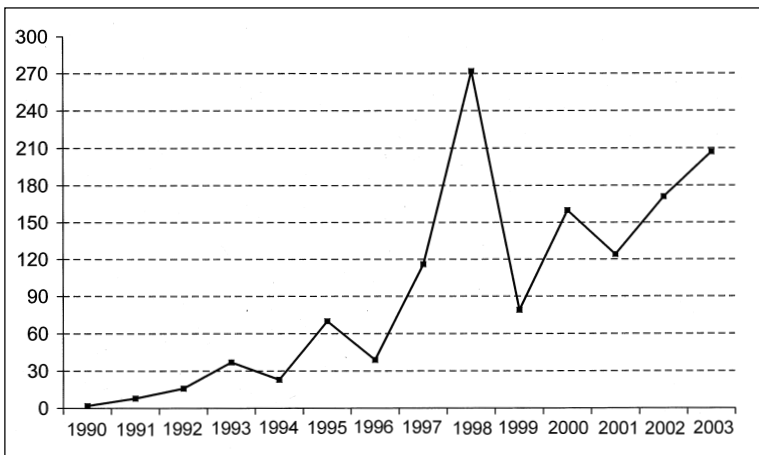
Kuva 1. Turkuun oma-aloitteisesti muuttaneiden pakolaistaustaisten maahanmuuttajien lukumäärät muuttokunnittain. Kuva pohjautuu Turun kaupungin sosiaalikeskuksen tilastoon vuosilta 1998-2003. Lähde: Jalonen 2004.

vähemmän huomiota. Erityisesti Suomessa maahanmuuttajien maassamuutto on uusi tutkimuksen kohde. Pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin, mitkä tekijät ohjaavat maahanmuuttajien oma-aloitteisia muuttotapahtumia maamme sisällä ja minkälaisia motiiveja muuttojen ja kohdevalintojen taustalta löytyy. Tutkimuksessa perehdyttiin maassamuuton molempiin osalohkoihin, kuntien väliseen eli tässä tapauksessa pääasiassa Turkuun muista kunnista suuntautuvaan muuttoliikkeen, sekä kuntien sisäiseen eli Turun sisäiseen muuttoon. Lisäksi tutkittiin lähtökuntien muutto-

apua, muuttojen suuntautumista, muuttojen onnistumista ja mahdollisia tulevaisuuden muuttosuunnitelmia. Tutkimuksella selvitettiin niin ikään maahanmuuttajien ja suomalaisen kantaväestön maassamuuttomotiivien eroavaisuuksia. Tämä artikkeli pohjautuu pro gradu -työni keskeisimpiin tuloksiin ja erityisesti maahanmuuttajien Suomen sisäisen muuttoliikkeen taustalla oleviin motiiveihin. Artikkelissa ei kuitenkaan perehdytä maahanmuuttajien muuttoihin liittyviin tulevaisuudensuunnitelmiin eikä kantaväestön ja maahanmuuttajien muuton motiivien eroavaisuuksiin.

Kansalaisuus	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Yht.
Bulgaria	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3
Ent. Jugoslavia	-	-	-	3	8	30	11	71	155	37	40	355
Irak	-	1	-	9	-	19	6	25	44	20	76	200
Iran	-	7	14	13	14	5	3	3	40	21	44	164
Libanon	-	-	1	4	-	-	4	-	-	-	-	9
Romania	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
Somalia	-	-	1	1	-	-	2	6	1	1	-	12
Sri Lanka	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	3
Turkki	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	4
Vietnam	-	2	-	-	-	16	12	11	28	-	-	69
Zaire	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Yhteensä	2	8	16	37	23	70	39	116	272	79	160	822

Taulukko 1. Itsenäisesti muista kunnista Turkuun muuttaneet pakolaiset kansalaisuuksittain vuosina 1990–2000.

Kuva 2. Pakolaisten Turkuun suuntautuvien oma-aloitteisten muuttojen määrin kehitys vuosien 1990 ja 2003 välisenä aikana. Lähde: Jalonen 2004.

Tutkimuksen aineisto

Tutkimus pohjautuu paljolti haastatteluihin, jotka on tehty muista kunnista Turkuun muuttaneille 50 maahanmuuttajalle. Haastateltavat valittiin viidestä eri kansalaisuusryhmästä, jotka edustavat kolmenlaisia maahanmuuttajia, pakolaisia, paluumuuttajia ja siirtolaisia. Tutkimukseen valittiin irakilaisia, iranilaisia, entisen Jugoslavian alueen kansalaisia, vietnamilaisia ja enti-

sen Neuvostoliiton alueelta saapuneita maahanmuuttajia. Jokaisesta mukana olleesta kansalaisuusryhmästä on haastateltu kymmentä maahanmuuttajaa. Valitsin neljä ensin mainittua kansalaisuutta tutkimukseeni, koska niihin kuuluvia pakolaisia on saapunut lähivuosina eniten Turkuun muista Suomen kunnista (taulukko 1). Turun ja myös koko Suomen suurimman maahanmuuttajaryhmän muodostavat entisen Neuvostoliiton

alueelta saapuneet henkilöt, minkä vuoksi he ovat mukana tutkimuksessa. Tätä ryhmää edustavien haastateltujen joukossa on siirtolaisia, pakolaisia ja inkerinsuomalaisia paluumuuttajia.

Tutkimukseen oli tarkoitus saada mukaan enemmän siirtolaisia – eli maahanmuuttajia, jotka eivät ole tulleet Suomeen pakolaisina tai paluumuuttajina – mutta Turkuun muualta Suomesta muuttaneita siirtolaisia oli vaikea löytää. Siirtolaisena tulleet ovat muuttaneet Suomeen useasti avioliiton tai työn vuoksi, ja he ovat todennäköisesti voineet heti asettua asumaan sinne, missä aviopuoliso asuu tai työ sijaitsee.

Haastatelluista maahanmuuttajista tasan puolet on naisia ja puolet miehiä. Sukupuolijakauma ei ole kuitenkaan yhtä tasainen kaikkien kansalaisuusryhmien keskuudessa. Haastateltujen ikäjakauma ulottuu 17-vuotiaista 64-vuotiaisiin maahanmuuttajiin. Tutkimuksen otos painottuu kuitenkin nuoriin aikuisiin ja vastaa melko hyvin koko Suomen maahanmuuttajaväestön ikäjakaumaa, jonka suurin yksittäinen ikäryhmä on 25–34-vuotiaat ja vanhusväestön osuus on pieni. Koko haastattelujoukon keski-ikä on 33 vuotta ja moodi-ikä 35 vuotta. Yli puolet haastatelluista (29 haastateltavaa) on työmarkkinastatukseltaan työttömiä, 10 prosenttia on opiskelijoita, ja 12 prosentin työmarkkinastatus on jokin muu kuin työssäkäyvä, työtön tai opiskelija. Ryhmään muut lukeutuvat äitiyslomalla olevat naiset sekä kotiäidit.

Haastattelututkimusta voidaan pitää perusteltuna keinona lähestyä kysymystä, miksi muutetaan, koska kysymyksen asettelua aja-

tellen vastausta ei löydy tilastoista eikä postikyselyn tekeminen maahanmuuttajille tuottaisi todennäköisesti riittävää vastausprosenttia. Lomakkeita olisi myös jouduttu tekemään usealla eri kielellä. On niin ikään huomattava, että kaikki maahanmuuttajat eivät osaa välttämättä lukea tai kirjoittaa, ainakaan latinalaisin kirjaimin. Lisäksi monet maahanmuuttajat saattavat suhtautua täytettäviin lomakkeisiin epäluuloisesti ja jopa pelonomaisin tuntein, mikä johtuu kokemuksista, joita heillä on kotimaassaan ollut viranomaisten kanssa. Nämä kokemukset olisivat voineet vaikuttaa lomakkeen täyttämiseen.

Haastateltavat etsittiin niin sanotusti kentältä, koska käytössä ei ollut tilastoja muista kunnista Turkuun muuttaneista maahanmuuttajista. Haastateltavien tavoittaminen oli käytännössä melko pitkä ja vaivalloinen prosessi. Ensin tuli miettiä paikat, joista yleensäkin tavoitattaisi maahanmuuttajia. Tämän jälkeen tuli löytää sellaisia maahanmuuttajia, jotka edustivat juuri tutkittavia kansalaisuuksia ja jotka olivat muuttaneet Turkuun muualta Suomesta ja asuivat edelleen Turussa. Heidän tuli mieluiten puhua suomea tai englantia (muutamassa haastattelussa käytettiin tulkkia) ja vielä suostua haastateltaviksi. Haastateltavien löytäminen vei näiden kriteerien täyttämisen vuoksi paljon aikaa. Muutama henkilö myös kieltäytyi haastattelusta. Kieltäytymisen syitä olivat huono kielitaito tai yleinen epäluuloisuus haastattelua kohtaan. Ensimmäiset haastateltavat tavoitettiin erilaisista Turussa toimivista maahanmuuttajien yhdistyksistä, Turun työvoimatoimiston kansainvälisistä palveluista, Turun ai-

kuiskoulutuskeskuksesta, katolisesta kirkosta ja etnisistä kauppoista. Ensimmäisten haastateltavien saavuttamisen jälkeen informanttien löytyminen eteni paljolti lumipalloehtin tavoin. Maahanmuuttajien etnisillä verkostoilla on täten ollut suuri merkitys haastateltavien etsinnässä, ja verkostot tuntuivat toimivan hyvin.

Maahanmuuttajien alueellinen jakautuminen Suomessa ja Turussa

Puolet Suomen maahanmuuttajista asuu Uudellamaalla (kuva 3). Siellä he ovat keskittyneet erityisesti Helsinkiin, jossa heitä asuu yhteensä 28 812 henkeä. Koko pääkaupunkiseudulla eli Suur-Helsingin alueella, johon tässä luetaan mukaan myös Espoo ja Vantaa, asuu yhteensä yli 44 000 maahanmuuttajaa. Pääkaupunkiseudun jälkeen Turku on maamme toiseksi suurin maahanmuuttajien keskittymä. Turussa asuu lähes 7 500 maahanmuuttajaa. (Tilastokeskus 2004).

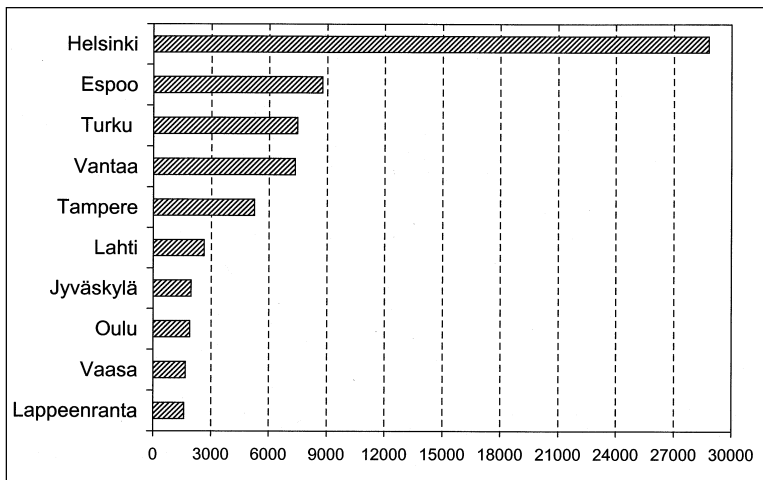
Turussa maahanmuuttajien suurimmat keskittymät ovat kaupungin itäosissa niin kuin Helsingissäkin. Turussa merkittävimmät maahanmuuttajien suosimat asuinalueet ovat Lauste ja Varissuo sekä Ylioppilaskylä ja Halinen. Näillä alueilla maahanmuuttajien suhteellinen osuus alueen väestöstä on suurempi kuin muilla Turun alueilla. Esimerkiksi Lausteen asukkaista 16,8 prosenttia on ulkomaalaisia ja Varissuon 14,4 prosenttia. Vaikka Lausteella ulkomaalaisten suhteellinen osuus on suurin, asuu maahanmuuttajia määrällisesti eniten Varissuolla. Varissuolla heitä asuu 1 335 ja

Lausteella 604. Lausteella on muutamia kerrostaloja, joissa asuu lähes ainoastaan maahanmuuttajia. Näillä alueilla asuu myös paljon työttömiä – ja erityisesti pitkäaikaistyöttömiä – suomalaisia. Itä-Turun alueen oloja pyritään parantamaan Itä-Turku projekti 2000+-ohjelmalla, jonka eräs kehittämis-teema on syrjäytymisen ehkäisy, tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

Pakolaisten ja inkerinsuomalaisten kuntiin sijoittaminen

Pakolaiset sijoittuvat Suomeen tullessaan kuntiin, jotka haluavat heitä vastaanottaa, kun taas inkerinsuomalaiset paluumuuttajat asettuvat sinne, mistä heille löytyy asunto. Suomessa pakolaisilla ja muilla maahanmuuttajilla on kuitenkin samat oikeudet muuttaa maan sisällä kuin maan kantaväestölläkin.

Pakolaisten vastaanotto kuntiin perustuu vapaaehtoisuuteen. Kunnat saavat itse päättää, haluavatko ne vastaanottaa pakolaisia ja kuinka paljon, vai eivätkö halua. Turvapaikanhakijat pyritään sijoittamaan ensisijaisesti johonkin sen työvoimaja elinkeinokeskusalueen kuntaan, jonka vastaanottokeskuksessa he ovat odottaneet turvapaikkapäätöstään. Sijoitus sellaiselle alueelle, jossa ei ole pakolaisten vastaanotosta sopimusta tehneitä kuntia tai niissä pakolaisille asuntoja, ei ole mahdollista. Pakolaisten omat toivomukset heitä sijoitettaessa pyritään ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan. Erityisesti vaikuttavia tekijöitä ovat sukulaisuussuhteet, erityispalvelujen tarve, esimerkiksi tietynlaisen terveydenhuollon tai koulutuksen tarve, sekä kuulumi-

Kuva 3. Suomen kaupungit, joissa asuu eniten ulkomaan kansalaisia. Lähde: Tilastokeskus 2004.

nen harvinaiseen etniseen tai kieli-ryhmään.

Kiintiöpakolaisella on Suomeen tullessaan oleskelulupa valmiina. Suurin osa kiintiöpakolaisista sijoitetaan eri kuntiin 15–35 hengen ryhmissä, joissa kaikki edustavat samaa etnistä ryhmää. Tavoitteena on, että ryhmä olisi mahdollisimman tasapainoinen ja monipuolinen ja että se sisältäisi sekä perheitä että yksineläjiä. Sijoitettaessa otetaan huomioon myös pakolaisen mahdollisesti jo Suomessa asuvat perheenjäsenet niin että hänet sijoitetaan samaan kuntaan perheenjäsentensä kanssa, jos mahdollista. Sukulaisuussuhteiden huomioonottaminen voi kuitenkin toisaalta vaikeuttaa tasapainoisten ryhmien luomista. Tällöin ryhmä, joka sijoitetaan ensi kertaa pakolaisia tai tiettyä etnistä ryhmää vastaanottavaan kuntaan, saatetaan joutua kokoamaan pienestä joukosta, jolla ei ole mitään yhteyksiä Suomeen, koska ne, joilla yhteyksiä on, sijoitetaan sukulaistensa lähelle. Pakolaisten sijoit-

tamisella Suomen alueella on pyritty pitkäjänteisyyteen siten, että samaa etnistä ryhmää sijoitettaisiin samaan kuntaan eri vuosina, jotta muodostuisi kooltaan tarpeeksi kattava yhteisö sosiaalisten suhteiden solmimiseksi ja oman kulttuurin ylläpitämiseksi.

Inkerinsuomalaisen maahanmuuttolokäytäntöön liittyy se, että he odottavat oleskeluluvan saamista kotimaassaan. Käytännössä he eivät ole kuitenkaan päässeet Suomeen oleskeluluvan saatuaan ennen kuin heille on löydetty asunto.

Pienemmistä kunnista Turkuun

Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat tulleet Turkuun eri puolilta Suomea. Suurin osa heistä oli asunut alun alkaen Lappissa tai Pohjanmaalla. Tässä tutkimuksessa Oulu, Rovaniemi ja Kemi ovat lähtökunnista vahvimmin edustettuina. Muuttajat tuli-

vat lähes poikkeuksetta Turku pienemmistä, paljolti alle 50 000 asukkaan, kunnista. Muutoissa oli nähtävissä asteittaista luonnetta, sillä muutot eivät aina suuntautuneet suoraan Turkuun. Tällaisessa etappimuutossa on tyypillistä siirtyminen ensin läheisempiin kuntiin ja vasta sieltä Turkuun. Maahanmuuttajien kuntien välisiin muuttoihin ovat vaikuttaneet monet eri tekijät, joita seuraavissa kappaleissa käsitellään. Usein paljastui, että maahanmuuttajilla ei ensimmäisessä asuinpaikassaan ollut sellaisia tekijöitä, joiden avulla he olisivat kiinnittyneet sinne. He valitsivat sijoituskuntiansa pienuutta ja elinmahdollisuuksien heikkoutta niissä. Monelle myös Turun Pohjois-Suomea lämpimämpi ilmasto ja Turun laajemmat ja halvemmat palvelut (esim. etniset kaupungit) olivat huomattava muuton syy.

Etnisyyden ja kulttuuriin liittyvät muuttotekijät

Maahanmuuttajat vaihtavat asuinpaikkaansa Suomen sisällä usein yksinäisyyden tunteen, sosiaalisten kontaktien puutteen sekä etnisyyteen liittyvien tekijöiden vuoksi. Uudelleen sijoittumiseen vaikuttaa paljon muuttajien sukulaisten ja ystävien sijainti Suomessa. Turkuun vetää halu päästä lähelle omaa etnistä ryhmää, sukulaisia ja ystäviä, jotka asuvat Turussa. Ystävien ja sukulaisten merkitys korostuu silloin, kun ollaan vieraassa maassa ja kulttuurissa, eikä olla esimerkiksi työelämän kautta saatu kontaktia maan kantaväestöön. Tässä tilanteessa maahanmuuttaja hakee tukea ja turvallisuuden tunnetta oman etnisen ryhmänsä muista jäsenistä,

eritoten ystävästään ja sukulaisistaan. Eräs tutkimukseen osallistunut Varissuolle muuttanut vietnamlaisnainen toteaa, miten tärkeää hänelle on saada olla muiden vietnamlaisien seurassa. Hän puhuu Varissuosta pienenä vietnamlaisena kylänä ja sanoo maanmiestensä läsnäolon rauhoittavan mielialaansa. Oman etnisen yhteisön tuella on suuri merkitys maahanmuuttajan henkisen hyvinvoinnin ja oman identiteetin kannalta. Sellaiset maahanmuuttajat, joilta puuttuu oman yhteisön tuki, ovat erityisen riskialttiita mielenterveysongelmille. Tämän vuoksi omalla yhteisöllä katsotaan olevan suojaava vaikutus maahanmuuttajan selviytymisessä kulttuurien kohtaamisesta ja sopeutumisesta uuteen yhteiskuntaan.

Oman kulttuurin säilyttäminen on siis huomattavan tärkeä maahanmuuttajien henkisen hyvinvoinnin kannalta. Kulttuuristen tekijöiden ylläpito oli usein koettu hankalaksi ensimmäisessä asuinpaikassa, jossa muuttajien oma etninen ryhmä oli pieni. Turku vetääkin maahanmuuttajia puoleensa juuri monien eri etnisten ryhmien suurehkon koon vuoksi – ja tätä kautta syntyneen kulttuurillisen ja uskonnollisen toiminnan runsauden vuoksi. Turussa toimivia kulttuuriyhdistyksiä pidetään tärkeinä. Vietnamlaisien keskuudessa erityisen tärkeäksi koetaan katolisen kirkon toiminta ja vietnaminkielisen papin läsnäolo Turussa.

Oman kulttuurin säilyttämiseen ja etnisen ryhmän läsnäoloon liittyy myös valtioiden rajat ylittävien muihin maanmiehiin kohdistuvien yhteyksien ylläpito. Näiden kulttuuristen, sosiaalisten ja poliittisten (esimerkiksi puoluetoiminta) transnationaalien yhteyksien ylläpito on

maahanmuuttajien mielestä Turussa helpompaa kuin heidän entisissä asuinkunnissaan. Turun hyviä liikenneyhteyksiä muualle maailmaan, Eurooppaan ja erityisesti Ruotsiin, missä monella maahanmuuttajalla on sukulaisia tai ystäviä, pidetään tärkeinä yli rajojen menevien suhteiden säilyttämisessä. Maahanmuuttajien kollektiiviselle kulttuurille on tyypillistä perhekäsityksen laajuus. Sukulaisvierailuja tehdään puolin ja toisin Ruotsin ja Suomen välillä. Transnationaalien yhteyksien ylläpito luo maahanmuuttajille koheesion tunnetta ja liittää yhteen hajallaankin olevan etnisen yhteisön. Eräs Pohjanmaan pikkukunnasta muuttanut maahanmuuttajiamies kuvasi Turkuja seuraavasti: ”Turku on satamakaupunki ja paljon lähempänä muuta maailmaa kuin minun entinen asuinkuntani Pohjanmaalla. Ruotsi on myös lähellä ja siellä on paljon enemmän ulkomaalaisia kuin Suomessa.”

Kulttuuriin tekijöihin liittyy myös kielen merkitys Turkuun vetävänä tekijänä. Maahanmuuttajat haluavat muuttaa Turkuun, koska Turussa oman etnisen ryhmän edustajien runsauden vuoksi lapset saavat omakielisiä ystäviä ja oman kielen opetusta. Kielikysymys tulee esiin muuton motiiveissa myös ruotsinkielisistä kunnista pois muuttaneiden maahanmuuttajien keskuudessa. He haluavat vähemmistökielen sijasta oppia maan pääkielen.

Työ- ja opiskelumahdollisuudet Turkuun vetävinä tekijöinä

Maahanmuuttajien ollessa usein työmarkkinastatukseltaan työttö-

miä he muuttavat Turkuun myös parempien työnsaantimahdollisuuksien toivossa. He toivovat saavansa töitä esimerkiksi Turun runsaan maahanmuuttajaväestön perustamissa liikkeissä. Tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista erittäin harva kuitenkaan oli työllistynyt Turkuun muutettuaan. Maahanmuuttajat ajattelevat myös opiskelumahdollisuuksien olevan Turussa paremmat verrattuna lähtökuntaansa. Ensimmäisessä asuinkunnassaan he ovat monesti joutuneet odottamaan kauan esimerkiksi työvoimapolitisille kursseille pääsyä, ja uskovat Turussa tämän ongelman väistyvän. Jos maahanmuuttaja ei ole ensimmäisessä asuinpaikassaan päässyt edes perustavanlaatuisille kursseille, kuten kielikursseille, ovat hänen mahdollisuutensa saada töitä heikot, sillä yleensä perusvaatimus työllistymiselle on suomen kielen osaaminen. Tämä tilanne ei luo hyvää perustaa maahanmuuttajan kotouttamispyrkimyksille.

Negatiiviset maahanmuuttaja-asenteet ja ilkeältä muuttoon työntävinä tekijöinä

Maahanmuuttajien Suomen sisäisessä muuttoliikkeessä työntävinä tekijänä toimivat niin ikään suomalaisien asukkaiden asenteet. Erityisesti pienillä paikkakunnilla suomalaisia asukkaita pidetään usein ahdasmielisinä ja kokemattomina ulkomaalaisista. Suuremmissa kaupungeissa, kuten Turussa, maahanmuuttajat uskovat suomalaisten olevan tottuneempia eri kulttuureihin ja tämän vuoksi su-

vaitsevampia ulkomaalaisia kohtaan. Jotkut tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat olivat vaihtaneet asuinkuntaansa heihin kohdistuneen nimittelyn, ahdistelun ja ilkeiden vuoksi. Ahdistelua ja häiriötä voivat aiheuttaa joko paikkakunnan muut maahanmuuttaja-asukkaat tai suomalaiset. Suomalaisten aiheuttamat häiriöt liittyvät usein muukalaisvihaan tai rasismiin. Myös saman ulkomaalaisen keskuudessa on esiintynyt niinkin suuria ongelmia, että asuinpaikan ja jopa henkilöilysyyden vaihto on ollut Suomessa tarpeen turvallisuussyistä. Ongelmia on syntynyt saman maahanmuuttajaryhmän erilaisten sisäisten ryhmien välillä, jotka poikkeavat toisistaan esimerkiksi uskonnotaan tai etnisyydeltään.

Miksi muutetaan juuri Turkuun?

Voidaan miettiä, miksi maahanmuuttajat muuttavat juuri Turkuun eivätkä esimerkiksi Suur-Helsinkiin tai Tampereelle, joilla on suuri maahanmuuttajaväestö ja jopa paremmat työ- ja opiskelumahdollisuudet sekä palvelut. Tärkein juuri Turkuun vetävä tekijä on maahanmuuttajien halu muuttaa ystäviensä ja sukulaisensa luo, jotka jo asuvat Turussa. Turku saattaa olla myös ainoa paikka Suomessa, josta muuttoa harkitseva maahanmuuttaja tietää jotakin oman asuinkuntansa lisäksi. Helsingin kalliimpi vuokrataso ja asuntojen vaikea saatavuus ovat myös vaikuttaneet mitä ilmeisemmin maahanmuuttajien asuinpaikan valintaan. Joskus muutetaan myös vain muiden perässä,

kun halutaan pysyä yhdessä oman etnisen lähiyhteisön kanssa.

Maahanmuuttajien muuttoliike Turun kaupungin sisällä

Maahanmuuttajien keskuudessa Turun kaupungin sisällä ja sen eri lähiöiden välillä muuttaminen on melko yleistä. Muuttohalukkuutta on enemmänkin kuin toteutuneita muuttoja. Kaupungin sisäinen muuttoliike olisi todennäköisesti vielä vilkkaampaa, jos uuden asunnon saaminen olisi ulkomaalaisille helpompaa ja kustannukset matalampia. Muuttaessaan kaupungin sisällä maahanmuuttajat vaihtavat harvoin asumismuotoa. He muuttavat lähes poikkeuksetta kerrostalosta kerrostaloon. Pientalo- ja rivitaloasuminen on maahanmuuttajien keskuudessa melko harvinaista. Pientaloasumista pidetään kalliina.

Turun sisäisten muuttojen syynä on usein halu muuttaa toisenlaiseen asuntoon. Asunto koetaan lasten lukumäärän kasvaessa liian pieneksi, ja kun lapset ovat muuttaneet pois kotoa, liian suureksi perheelle. Monet ovat muuttaneet alun alkaen liian pieneen asuntoon, sillä asunnon hankinnan vaikeuden vuoksi on täytynyt tyytyä siihen, minkä on saanut. Asunnon vaihdossa maahanmuuttajat etsivät myös parempikuntoista tai vuokratasoltaan edullisempaa asuntoa kuin aikaisempi.

Asuinalueen tai kerrostalon rauhottomuus oli monen Turun sisällä asuinpaikkaa vaihtaneen maahanmuuttajan muuton motiivi. Jotkut pitivät myös muiden ulkomaalaisten runsausta naapurus-

tossa kielteisenä tekijänä ja halusivat tämän vuoksi muuttaa. Heidän mukaansa ulkomaalaiskeskittymät ovat rauhottomia ja saavat suomalaisissa aikaa rasistisia piirteitä. Monet taas kokevat ulkomaalaisten tai oman etnisen ryhmän edustajien läsnäolon miellyttäväksi ja itselleen tärkeäksi, minkä vuoksi he varta vasten haluavat maahanmuuttajien asuttamille alueille. Maahanmuuttajien mielipiteet ulkomaalaisten asuttamista alueista ovat siis eriäviä. Toisia ne vetävät puoleensa, kun taas toisille ne toimivat muuttoon työntävinä tekijöinä.

Muuttoapu ja muuton esteet

Suomessa muuttoavustusta annetaan henkilöille, jotka kuuluvat toimeentulotuen piiriin ja muuttavat pois kunnan alueelta tietyin perustein. Perusteena voivat olla muuttokohteessa sijaitseva työ-, harjoittelu- tai opiskelupaikka tai esimerkiksi erityiset perhesyyt. Maahanmuuttajat saavat usein jonkinlaista avustusta lähtiessään asuinkunnasta pois. Perusteena on pääasiassa sukulaisten asuminen muuton kohdekunnassa. Jotkut kunnat tuntuvat maksavan maahanmuuttajille muuttoavustuksia ilman selkeitä perusteita, sillä ainaakaan kaikki haastateltavat eivät vaikuttaneet tietävän, mitä edellä mainittuja perusteita heidän saamalleen muuttoavustuksella oli ollut.

Monet maahanmuuttajat kokivat asunnon löytämisen Turussa hyvin vaikeaksi. Sopivan tai edes kohtuullisen sopivan asunnon löytämisessä saattaa mennä kuu-

kausia tai jopa vuosia. Maahanmuuttajat kokivat usein myös syrjintää asuntoa etsiessään. Vuokranantajat tunnistavat jo puhelimessa kielitaidon perusteella ulkomaalaisuuden ja kieltäytyvät jollain syyllä vuokraamasta asuntoa. Asunnon saamista heikentää niin ikään monen maahanmuuttajan työttömyys. Muuttoa hankaloittaa asunnon löytymisen lisäksi takuuvuokrien ja välityspalkkioiden aiheuttama muuton kalleus.

Uudet Turkuun muuttajat saavat usein kaupungissa asuivilta sukulaisiltaan ja ystäviltaan apua asunnon hankinnassa ja tämä vaikuttaa useasti siihen, mihin päin Turkua uusi tulija sijoittuu. Suurin osa muuttaa ensin jo entuudestaan maahanmuuttajien suosimille alueille, Lausteelle tai Varissuolle, josta maahanmuuttajat tuntuvat saavan asunnon helpoiten ja josta uudelle kaupunkilaiselle löytyy apua omanmaalaisensa keskuudesta. Näillä alueilla vuokrataso on myös halvempi kuin monilla muilla Turun alueilla. Lausteen ja Varissuon lähiöitä voidaankin pitää eräänlaisina sisäänuloasuinalueina Turkuun muuttaville maahanmuuttajille. Niistä muutetaan toisille alueille, kun ollaan kotiuduttu kaupunkiin tai saatu työpaikka. Asuntojen tarjontatilanne maahanmuuttajille, hintataso ja ystävä- sekä sukulaisuussuhteet ovat täten tekijöitä, jotka ohjaavat uuden Turkuun muuttajan sijoittumista kaupunkiin.

Johtopäätökset

Turun kaupungille maahanmuuttajien Suomen sisäisellä muuttoliikkeellä on sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia. Turkuun suuntautuva

maassamuutto vaikuttaa kaupungin väkilukuun kasvattavasti. Verotuloja maahanmuuttajat eivät kuitenkaan tuota kaupungille paljon, koska heidän työttömyysasteensa on korkea. Myönteistä Turun kaupungille on se, että maahanmuuttajat monipuolistavat kaupungin kulttuuritoimintaa ja tuovat lisää liiketointaa, muun muassa erikoisliikkeitä. He ovat myös kaupungille tulevaisuudessa tarpeellista työvoimaa. Jotta heidän työpanostaan voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää, tarvitaan yleistä asennemuutosta ja panostusta maahanmuuttajia kotouttaviin toimenpiteisiin, kuten kielij- ja ammatillisten kurssien tarjontaan.

Maahanmuuttajien Turkuun muuttamisen ongelmana on kaupungin sosiaali- ja työvoimapalveluita kuormittava vaikutus. Muutot rasittavat tulomuuttokaupungin taloutta. Valtio maksaa ainoastaan maahanmuuttajan ensimmäiselle asuinkunnalle avustuksia maahanmuuttajan vastaanotosta ja kotouttamisesta, mutta ei toiselle kunnalle – tässä tapauksessa Turulle – johon maahanmuuttaja on oma-aloitteisesti muuttanut. Maahanmuuttajien maassamuuttoa estäisi suurehkojen samojen etnisten ryhmien asuttaminen samalle alueelle sekä maahanmuuttajakoulutuksen ja työnsaantimahdollisuuksien parantaminen heidän ensimmäisissä asuinkunnissaan. Työnsaantimahdollisuuksien kasvattaminen on tietenkin koko maata koskeva yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen kysymys, mutta ainakin opiskelumahdollisuuksiin voitaisiin kunnissa panostaa enemmän.

Kuntien vapaaehtoisuuden perustuva pakolaisten vastaanotto-

käytäntö vaikuttaa suuresti siihen, miten pakolaistaustaiset maahanmuuttajat sijoittuvat alueellisesti Suomessa. Samaan kuntaan ei voida käytännössä sijoittaa enempää maahanmuuttajia kuin kunta on lupautunut vastaanottamaan. Ei voida myöskään tietää, aikooko kunta, johon sijoitetaan jonain vuonna pakolaisia, ottaa myös seuraavana vuonna pakolaisia vastaan. Vapaaehtoisuuteen perustuva vastaanottokäytäntö hankaloittaa huomattavasti suunnitelmallista pakolaisten sijoituspolitiikkaa, ja tämän vuoksi maahanmuuttajaryhmät saattavat jäädä monissa kunnissa pieniksi. Pieni kaupunki, jossa oma etninen yhteisö on pieni ja työ- ja opiskelumahdollisuudet ovat heikot, sysää maahanmuuttajia vaihtamaan asuinpaikkaansa Suomen sisällä. Maahanmuuttajien Suomen sisäisen muuton volyymi on täten paljolti riippuvainen siitä, mihin maahanmuuttajat on alun perin sijoitettu. Turku toimii suuren maahanmuuttajaväestönsä vuoksi mitä todennäköisemmin tulevaisuudessakin lisää maahanmuuttajia vetävänä paikkana, jos vain asuntoja on saatavana.

Kunnan sisäisillä maahanmuuttajakeskittymillä on sekä hyvät että huonot puolensa. Toisaalta maahanmuuttajat kokevat saavansa uusina tulokkaina samalla alueella asuivilta muilta maahanmuuttajilta apua asioiden hoidossa ja kaupunkiin tutustumisessa. Toisaalta taas maahanmuuttajakeskitymiä pidetään rauhattomina ja ulkomaalaisvastaisuutta herättävänä tekijänä. Keskittymissä asuvat maahanmuuttajat eivät ehkä saa kontakteja maan kantaväestöön, heidän suomenkielensä ei kehity eikä integroitumista uuteen yhteis-

kuntaan tapahdu. Esimerkiksi jotkut Lausteen ainoastaan maahanmuuttajien asuttamat kerrostalot koetaan asuinmukavuudeltaan huonoiksi ja turvattomiksi. Kerrostalojen asukasvalintojen monipuolisuuden tulisikin kiinnittää hu-

miota. Kaupungin sisäisessä asumispolitiikassa olisi myös hyödyllistä panostaa eri asuinalueiden sosiaaliseen monipuolisuuteen. Ne maahanmuuttajat, jotka ovat työttömiä ja sosiaalitoimen asiakkaita, asuvat Turussa asuinalueil-

la, joissa myös suomalaisten työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrät ovat korkeita. Tällaiset keskittymät eivät voi olla ilmapiiriltään kovinkaan suotuisia asuinalueita kenellekään.

Lähteet

Artikkeli pohjautuu kirjoittajan vuonna 2002 valmistuneeseen maantieteen alan pro gradu -työhön Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike – tapaus tutkimuksena Turku. Koko tutkimus on luettavissa Siirtolaisuusinstituutin internetsivulla (<http://www.migration-institute.fi/db/articles/art.php?artid=16>), jossa näkyvät myös tutkimuksen tarkat lähdetiedot.

Numerotietojen päivitystä varten käytetyt muut kuin pro gradu -työn lähteet:

Jalonen, P. <pirkko.jalonen@turku.fi> (2004). Henkilökohtainen sähköpostiviesti 24.2.2004.
Tilastokeskus (2004). Väestömuutostietoja ja väestötietoja alueit-

tain 1980–2002. <<http://statfin.stat.fi/statweb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalod&clg=vaesto>>[22.2.2004]

Amerikanrahoilla rakennettu pohjalaistalo ym. lahjoituksia

Matti Hakala (syntynyt 1865) Ilmajoelta meni Amerikkaan 1800 ja 1900-lukujen vaihteessa. Hän oli töissä rautateillä Michiganissa ja onnistui säästämään rahavarojaan niin, että palattuana kotipitäjäänsä osti maata ja rakensi perheelleen hirsitalon Amerikan taaloilla noin sata vuotta sitten. Nyt Hakalan talo on purku-uhan alla, sillä sen paikalle on tarkoitus tehdä polku-pyörätie.

Vaasan tiepiiri on valmis lahjoittamaan talon siirtolaisuusmuseolle, kunhan se viedään pois kohtuullisessa ajassa. Talosta tulisi suunnitellun Siirtolaisuusmuseon ”Amerikan raitin” ensimmäinen historiallinen siirtolaisrakennus.

Matti Hakalan pojanpoika, Floridassa asuva Esa Hakala, on teh-

nyt merkittäviä lahjoituksia Peräseinäjoelle suunnitellulle Siirtolaisuusmuseolle. Kuten monet muutkin siirtolaiset ja siirtolaisten jälkeläiset eri puolilta maailmaa, joita kiitämme heidän innostuksestaan tähän asiaan!

Peräseinäjoelle suunnitellulle Siirtolaisuusmuseolle toivat kesällä lahjoituksia mm. (vas.) Esa Hakala Floridasta sekä Tuula Waller ja Mauno Hojola Torontosta, Kanadasta.

Staattisuutta ja muutoksen tuulia: Australian siirtolaisuuspolitiikka ja maailmankuvan muutos toisen maailmansodan jälkeen

Katri Tanni

Australia on ollut Suomen uutisissa kuluneen vuoden aikana pääasiassa kahdesta syystä: Australian joukkojen osallistuminen Irakin sotaan sekä Australian lammastin seilauttaminen merellä kenenkään haluamatta sitä. Kommentoimatta tai arvioimatta Irakin sodan merkitystä, Australian poliittisessa historiassa on kuitenkin muita tekijöitä, joiden merkitys varsinkin Australian lähialueilla ja kansainvälisessä politiikassa on huomattava toisen maailmansodan jälkeen. Se tosiasia, että Australia on siirtolaisten asuttama manner, on ollut leimaa-antavaa Australian kansainvälisessä kanssakäymisessä jo 1700-luvun lopulta lähtien. Edelleen Australian yhteiskunnassa ja siirtolaisuuspolitiikassa on nähtävissä jäänteitä 1800- ja 1900-luvun alun asenteista ja syrjivästä siirtolaisuuskäytännöstä. Näistä esi-

merkkejä ovat mm. pääministeri John Howardin takkuinen pakolaisuuspolitiikka käännytyksineen ja pakolaisten asutusleireineen, sekä 1990-luvun lopussa Australiassa mainetta niittänyt *One Nation* -puolue, joka vaati tiukkoja esteitä aasialaisten muutolle Australiaan.

Laaja manner, vähän väkeä

Toisen maailmansodan jälkeen Australiassa oli noin 7 miljoonaa asukasta, joista noin 99 % oli valkoihoisia ja noin 90 % brittilähtöisiä. Sodan jälkeen Australia yritti itsepintaisesti pitää kiinni kanssakäymisestään Euroopan maiden, etenkin Ison-Britannian, kanssa ja lähes sivuuttaen naapurimaan osansa Aasian. Tämä kehitys Australian siirtolaisuuspolitiikassa sekä ulkopoliitiikassa alkoi tuottaa ongelmia, ja nämä ongelmat tulivat ilmi etenkin Australian asenteellisen, jopa rasistisen siirtolaisuuspolitiikan kautta. Australian poliitikot, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, eivät 1950- ja 1960-luvuilla tunnustaneet geopolitiikan ja lähialueiden tärkeyttä. Aasian maat olivat konkreettisesti lähellä Australiaa, mutta ideologisesti perustalla Australian poliitikot halusivat pitkään katsoa yli Aasi-

an yrittäessään ulottaa vaikutusmahdollisuuksiaan Eurooppaan.

1950-luvun alussa Australia oli kuitenkin Yhdysvaltojen aloitteesta mukana solmimassa Colombo-suunnitelmaa, joka oli avunantosopimus Kaakkois-Aasian alueella. Yhdysvalloille sopimuksen tarkoitus oli turvata Aasian maiden taloudellista kehitystä ja varmistaa kommunismin patoamista; Australialle taas olisi hyötyä siitä, että Kaakkois-Aasian maat voisivat kehittyä itsenäisesti taloudellisen avun turvin, jolloin suuri siirtolaisuusaalto saataisiin pidettyä ai-soissa. Toinen merkittävä sopimus Australian ulkopoliittisessa kehityksessä oli SEATO, *South-East Asian Treaty Organization*, joka allekirjoitettiin 1954 Filippiineillä.¹ Sen päätarkoitus oli turvata rauha alueella, mutta pohjimmiltaan sopimuksen tarkoitus oli estää kommunismin leviäminen ja niin ikään toimia domino-teorian työkaluna kommunismin patoamisessa.

Australia yritti sodan jälkeen kylmän sodan kaudella ottaa asemansa yhtenä maana suurvaltapolitiikan keskellä mm. tekemillään kansainvälispoliittisilla sopimuksilla. Kuitenkin sillä oli omat intressit sopimusten solmimisen takana. Selvin intressi Australialle oli oma siirtolaisuuspolitiikka sekä sen

FM Katri Tanni opiskelee Australian National Universityssä ja Tampereen yliopistossa. Hän tekee väitöskirjaa, joka käsittelee Australian siirtolaisuuspolitiikkaa ja sen muuttumista toisen maailmansodan jälkeen. Hänen erityisalaansa kuuluvat Australian historia, siirtolaisuushistoria ja -politiikka sekä niiden ilmentämät asennemuutokset.

suunnan säilyttäminen muuttuvassa maailmassa. Australian brittiläinen perimä oli itsepintaisesti lähtökohtana poliittisessa toiminnassa, vaikka samaan aikaan Ison-Britannian merkitys Australialle poliittisesti ja taloudellisesti oli vähenevässä. Australian ulkopoliittisessa ilmapiirissä oli tapahtumassa suuri periaatteellinen muutos, mutta vanhakantaisesta ja turvallisesta käytännöstä pyrittiin edelleen pitämään kiinni.

Muuttumaton siirtolaisuusajattelu: Valkoinen Australia

Ulkopoliittisen piirin ja maailmankuvan staattisuudesta Australiasa kertoo Valkoinen Australia -politiikka, joka oli tunnettu käsite Australian ulkopuolellakin, varsinkin Aasiassa koko 1900-luvun ajan. Se ilmensi käytännön siirtolaisuustoimintaa, eikä Valkoisen Australian periaatteita esimerkiksi oltu kirjattu mihinkään lakiin. Jo 1800-luvun loppupuolella alkanut tavoite pohjautui pelolle aasialaisten, etenkin kiinalaisten, suuresta muutosta Australiaan ja halpatyövoiman tuottamisesta. Vielä 1950-luvulle saakka siirtolaisuusviranomaisten piti tarkistaa, että siirtolaiseksi hakevan alkuperä olisi vähintään 75 % eurooppalainen. Aasialaisia tai muita ei-eurooppalaisia oli kuitenkin jo Australiassa, mutta heidän kohtelunsa erosi eurooppalaisten kohtelusta. Ei-eurooppalaiset eivät esim. voineet saada Australian kansalaisuutta ennen vuotta 1957. Räikeänä esimerkkinä mainittakoon se, että kun oikeutta kansalaisuuteen laajennettiin, eurooppalaiset saattoivat saada kan-

salaisuuden 5 vuoden oleskelun jälkeen, mutta muille määräaika oli 15 vuotta. Toisin sanoen, siirtolaisten alkuperä oli ensinnäkin tärkeä pääsykriteeri Australiaan, ja toiseksi siirtolaisten eriarvoinen kohtelu ja käytännön toimet heitä kohtaan varmistivat Valkoisen Australian voimassaolon yhteiskunnassa 1970-luvulle saakka. Huomion arvoista on, että molemmat Australian pääpuolueet, Työväenpuolue sekä Liberaalipuolue, olivat sodan jälkeen alkaneen uuden siirtolaisuuspolitiikan takana ja molemmat puolustelivat politiikan suuntaa.

Australian asema Aasian maiden maailmankuvassa kyseenalaistettiin vähitellen 1950-luvulta lähtien. Ehkä tärkein kritiikkikanava olivat Aasiassa ilmestyvät lehdet, jotka käsitelivät Australiaa koskevissa artikkeleissaan lähes poikkeuksetta Valkoinen Australia -politiikka. Samaan aikaan Australian lähetystöt Aasian maissa joutuivat vastaamaan ko. politiikkaa koskeviin kysymyksiin 1950- ja 1960-luvuilla. Paineen alla ja pitkäaikaisen pääministeri Robert Menzies'n vetäytyttyä tehtävästään vuonna 1966 siirtolaisuuspolitiikassa tehtiin isoja periaatemuutoksia. Muun muassa perheiden yhdistäminen tuli mahdolliseksi kansallisuuteen katsomatta, ja periaatteessa kuka tahansa 'hyvin koulutettu ja Australialle hyödyllinen' muuttaja mistä tahansa maasta saattoi päästä Australiaan. Toisaalta siirtolaisuusviranomaiset saattoivat edelleen päättää muuttajan hyödyllisyyden, ja viimekädessä päätöksen teki siirtolaisuusministeri. Siirtolaisuuspolitiikan periaate muuttui, mutta käytännön muutokset laahasivat edelleen periaatteiden perässä.

Samaan aikaan myös Australiassa alettiin kyseenalaistaa siirtolaisten epätasa-arvoista kohtelua. Vaikutusvaltaisain painostusryhmä oli *Immigration Reform Movement*, joka syntyi Melbournen yliopistossa v. 1959 eri alojen akateemisten perustamana. Ryhmä mm. julkaisi toimintansa aikana kolme tutkimusteosta siirtolaisuuspolitiikasta, ja hallitus alkoi kutsua ryhmän jäseniä siirtolaisuuspoliittisiin keskusteluihin. Poliitikot perustelivat siirtolaisuuspolitiikan suuntaa sillä, että Australia oli välttynyt muiden siirtolaisuusmaiden rotumellakkaongelmilta pitämällä kiinni homogeenisuudestaan. Toisaalta poliitikot saattoivat vedota siihen, että aasialaisia pääsi maahan muun muassa väliaikaisesti tai opiskelijoiden vaihto-ohjelmilla Colombo-suunnitelman jäsenmaista. Ehkä tärkein puolustus siirtolaisuuskäytännölle oli se, että jokainen maa voi itsenäisesti päättää siirtolaisuuspolitiikastaan – toisin sanoen, australialaisten mukaan siirtolaisuuspolitiikka oli oleellinen osa maan sisäpolitiikkaa, ja tämän vuoksi kritiikki ulkomailta oli turhaa. Yksi sivujuoni Australian siirtolaisuuspolitiikassa edelliseen liittyen oli se, että maa tuki julkisesti Etelä-Afrikan rotusyrjintäpolitiikkaa vedoten juuri siihen, että kukin maa voi suvereenisti päättää väestöpolitiikastaan. Toisaalta Valkoinen Australia -politiikka pysyi maailmanpolitiikan aiheista sivussa, koska Etelä-Afrikalla oli kannettavanaan vielä räikeämpi rotusyrjintäkäytäntö.

Australian siirtolaisuuspolitiikka vaikeutti Australian suhteita Aasian maihin, ja etenkin Australialle tuottoisa kauppapolitiikka Japanin ja Kiinan kanssa alkoi 1960-

luvun lopulla olla liian tärkeä riskeerattavaksi kyseenalaisella siirtolaisuuskäytännöllä. Japanihan osti suuren osan Australian villasta ja Kiina puolestaan oli merkittävä viljan ostaja. Kauppapoliittisissa keskusteluissa Valkoinen Australia -politiikka alkoi olla liian raskas taakka kannettavaksi. Varsinkin, kun Australia karkotti aika ajoin ei-eurooppalaisia siirtolaisia ja siirtolaisiksi pyrkiviä suhteellisen kevyin perusteluin, ja nämä tapaukset toivat Australian asenteellisen politiikan yhä uudelleen ja uudelleen julkisuuteen. Poliittikan muutokset ennen vuotta 1966 näyttäytyivät vain hienosäätönä, eivät todellisina maineen puhdistajina. Niin ikään vaikutti maailmanpoliittinen paine Yhdysvaltojen ja Kanadan 'puhdistaa' tai uudistaessa siirtolaisuuspolitiikkaansa 1960-luvun puolivälissä. Australia ei voinut yksin seurata vanhaa toimintamallia. Vuonna 1966 pitkäaikainen pääministeri Robert Menzies vetäytyi politiikasta, ja Harold Holtin pääministerikauden alussa Australian asenteellinen politiikka koki suuren muutoksen: korkeasti koulutetut ei-eurooppalaiset saattoivat päästä Australiaan, ja perheiden yhdistäminen kansalaisuudesta riippumatta saattoi tapahtua.

1970-luvun lopulla Australia sai käännettyä negatiivisen julkisuuden positiiviseen valoon ottaessaan vastaan ns. venepakolaisia Vietnamista. Australia halusi osoittaa ottavansa kansainvälistä vastuuta humanitaarisessa työssä. Itse asiassa tärkeintä pakolaisten otolle olikin juuri Australian kuvan ja imagon muuttuminen, sen yrittäessä saavuttaa maailmanpolitiikassa isompaa ja näkyvämpää

roolia. Ilman humanitaarisia toimia ja vastuuta postmodernissa maailmassa ja kansainvälisessä politiikassa Australian roolin ei katsottu voivan uudistua. Itse asiassa Australian edellinen humanitaarinen panos kansainvälisessä kanssakäymisessä oli ollut osallistuminen Euroopan kodittomien asuttamiseen toisen maailmansodan jälkeen, joten maa oli onnistunut pysyttelemään kansainvälisen yhteisön passiivisena jäsenenä parikymmentä vuotta oman siirtolaisuuspolitiikkansa varjostamana.

Colombo-suunnitelma 1950-luvun alussa oli näennäisesti panostamista humanitaariseen työhön, mutta Colombo-suunnitelman merkitys Australialle oli itse asiassa hyvinkin itsekeskeinen. Tavoitteenahan oli tyrehdyttää tulevaisuuden siirtolaisuusaalto Aasian maista jo ennen kuin se oli kunnolla alkanutkaan. Australia toimi ennalta ehkäisevästi – siirtolaisuuspolitiikkaa ja homogeenista Australiaa suojellakseen.

Vuonna 1972 Liberaalipuolueen hallitusvastuu muuttui kahdenkymmenen vuoden jälkeen Työväenpuolueelle edulliseksi, ja uusi pääministeri Gough Whitlam julisti monikulttuurisen Australian olevan päämääränä. Siirtolaisuusministeri Al Grassby halusi puheessaan haudata Valkoinen Australia -politiikan ja kaikki sen jäänteet. Periaatteellisesti tärkeä teko Työväenpuolueelta oli myös Kiinan Kansantasavallan hallituksen tunnustaminen legitimiiksi vuonna 1973. Galliganin, Robertsinkin sekä Trifilettin mukaan Työväenpuolue Gough Whitlamin johdolla 'löysi uudelleen Aasian'. (Galligan, Roberts, Trifiletti, 2001, p. 112). Jopa renessanssi-käsite sopisi kuvaa-

maan suhteiden uudelleen syntymistä.

Aasian tärkeys on otettu huomioon Australian politiikassa ja poliittisessa toiminnassa 1970-luvun alusta lähtien. Kuitenkin edelleen Australian Aasia-suhteissa on jännitteitä tai ratkomattomia asenteita, ainakin Australian suunnalta. Aasia nähdään edelleen janus-kasvoisena vaikuttajana Australian lähialueella, johon sisältyy mahdollisuuksia, mutta myös uhkakuvia. 1970-luvulta alkaen Australia alkoi ottaa maailmanpolitiikassa isoja askelia edellisten vuosikymmenten pidättyvyyteen verrattuna.

Australian siirtolaisuuspolitiikka toisen maailmansodan jälkeen on täynnä paradokseja. Suurin näistä on siinä, että julistaessaan siirtolaisuuspolitiikan kuuluvan sisäpolitiikan piiriin Australian poliittikot toivat sen julkiseen valoon. Itse asiassa jo Valkoinen Australia -vaatimus teki tämän työn. Se oli syrjivä päämäärä, joka kohdistui tiettyihin kansalaisuuksiin ja niitti negatiivista julkisuutta. Asenteellinen siirtolaisuuspolitiikka haittasi Australian geopolitiikan uutta asemaa, jota Australian poliittikot eivät suostuneet myöntämään tai näkemään kuin vasta 1970-luvun alusta lähtien.

Nykyään Australia on monen muun maan tavoin siirtänyt siirtolaisuuspainotuksen hyvin koulutetun työvoiman rekrytointiin, mutta suurin osa tulijoista on nykyään lyhytaikaisia muuttajia tai maassa oleskelihoita. Opiskelijoiden vaihto-ohjelmat ovat värittäneet Australian kasvoja 1950-luvulta lähtien ja kiihtyvällä tahdilla viime vuosina. Vuoteen 2001 mennessä Australian väestöpohja on

kuitenkin pääosin eurooppalaisperäinen: vain 10 % australialaista on perimältään ei-eurooppalaista alkuperää. Australian kaukainen asema ja sen harjoittama geopolitiikka on ollut Australialle monessa mielessä siunaus ja kirous: sijainti on taannut asenteellisen siirtolaisuuspolitiikan koskemattomuuden pitkään, mutta viime vuosikymmeninä talous on ottanut geopolitiikan määräävän aseman. Talous on asettanut rajat sille, keitä maahan otetaan, millaisen koulutuksen omaavia henkilöitä, minä ikäisiä ja kuinka paljon. Ikäkriteeri on Australiassa, niin kuin monessa muussakin hyvinvointivaltiossa nykyään painotuksena, sillä väestö ikääntyy ja sen uusiutuminen on vaarassa. Myös tulijamäärät ja saatavilla olevat halukkaat

siirtolaiset ovat määrällisesti vähentyneet huomattavasti toisen maailmansodan jälkeen, mikä asettaa huomattavat rajat siirtolaisten valikoinnille.

1990-luvulla Australiassa hallitusvastuussa ovat olleet molemmat pääpuolueet. Toisin kuin toisen maailmansodan jälkeen Työväenpuolueen ja Liberaalipuolueen välillä on isoja eroja siirtolaisuuspolitiikassa. Esimerkiksi vuodesta 1993 vuoteen 1996 vallassa ollut Työväenpuolue ja pääministeri Paul Keating tekivät isoja periaateratkaisuja painottaessaan Australian brittikeskeisyyden olevan nyt historiaa ja uuden suunnan avautuvan Aasiaan. 1996 valtaan astunut Liberaalipuolue on John Howardin johdolla julistanut realismia ja pragmatismia hallinnol-

lisessa ajattelussaan. Howard ja Liberaalipuolue ovatkin painottaaneet ulko- ja kauppapolitiikan linkittymistä Australian sisäpolitiikan suunnan kanssa. Kuitenkin Howardin ajan Australia on ottanut opikseen historian tapahtumista: Asia on ja tulee olemaan Australialle ehkä kaikkein tärkein maanosa.

Australian etääntyminen Eurooppa-keskeisyydestä ja Ison-Britannian vaikutuspiiristä toisen maailmansodan jälkeen kesti yli 20 vuotta. Ero kiteytyi siirtolaisuuspolitiikan avaamiseen ja humanitarisointiin 1970-luvun alussa. Siirtolaisuuspolitiikan uudistaminen oli Australialle välttämättömyys, ja sen pitkittäminen oli varmasti ainakin taloudellisesta näkökulmasta maalle virheratkaisu.

Viitteet

¹ Seato-sopimuksen allekirjoittajamaina olivat Yhdysvallat, Australia, Iso-Britannia, Uusi-Seelanti, Ranska, Pakistan, nykyinen Thaimaa ja Filippiinit.

Lähteet

Australian Civilization. Edited by Richard Nile. Melbourne, Oxford University Press. 1994.

Blainey, Geoffrey. The Tyranny of Distance. How Distance Shaped Australia's History. Pan Macmillan Australia Pty Ltd, 1966.

Brawley, Sean. The White Peril. Foreign Relations and Asian

Immigration to Australasia and North America 1919–78. UNSW Press, 1995.

Galligan, Brian; Roberts, Winsome; Trifiletti, Gabriella. Australians and Globalisation. The Experience of Two Centuries. University of Melbourne, Cambridge University Press, 2001.

Immigration: Control or Color bar? The Background to 'White Australia' and a proposal for change. The Immigration Reform Group, edited by Kenneth Rivett. Melbourne Up, 1962.

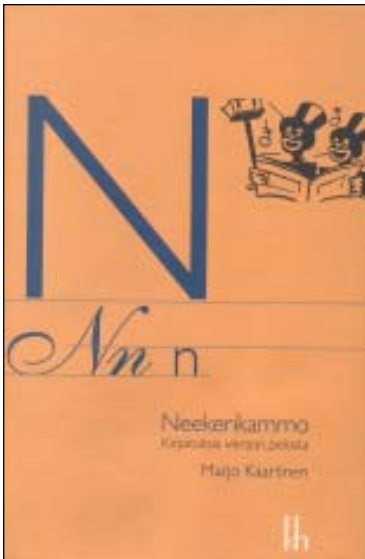
Legacies of White Australia. Race, Culture and Nation. Edited by

Lakisiri Jayasuriya, David Walker and Jan Gothard. University of Western Australia Press, 2003.

Levi, Werner. Australia's Outlook on Asia. Angus and Robertson, 1958.

Markus, Andrew. Australian Race Relations 1788–1993. Allen & Unwin, 1994.

Kirjat • Books

Marjo Kaartinen: Neekerikammo; Kirjoituksia vieraan pelosta. Turun yliopisto, kulttuurihistoria. Turku 2004, 189 s. ISBN 951-29-2568-0.

Harvalla sanalla on niin vahva tunne- ja arvolutaus kuin neekeri-sanalla. Kieleemme se on kulkeutunut lännestä ja etelästä, alunperin portugalilaisilta ja espanjalaisilta. He nimittäin löysivät ns. mustan Afrikan Saharan eteläpuolelta, missä ihmiset olivat ja ovat tummempia kuin eurooppalaiset, osa heistä miltei mustia. Espanjan ja Portugalin kielellä musta on negro (fem. negra). Alunperin sana tulee latinankielen niger-sanasta. Nykyisin Afrikassa on vähintään kuusi maata, joiden nimi merkitsee mustien maata eri kielillä; Niger ja Nigeria (portugali), kaksi Guinea (berber), Sudan (arabia) ja Etiopia, joka kreikaksi tarkoittaa poltettu-

jen kasvojen maa. Muuallakin maailmassa on tummaihoisia ihmisiä, vaikkamme kutsukaan heitä neekereiksi, esimerkiksi Etelä-Aasiassa ja Australiassa.

Miksi sana neekeri sitten herättää niin voimakkaita tunteita, kun se vain tarkoittaa mustaa? Vastaus on haettava historiasta: kolonialismista ja orjakaupasta. Tämä on yksi syy siihen, miksi Aasian ja Australian alkuperäiskansoja ei kutsuta neekereiksi tai mustiksi. N-sana tuli ensin vihatuksi maissa jossa rasismi oli osa järjestelmää, ennen kaikkea Yhdysvalloissa. Kansalaisoikeusliike 1960-luvulla suuntautui maan rasistista politiikkaa – joka kiteytyi sanaan neekeri, nigger – vastaan. Osa vapautustaistelua oli uusi nimitys ”Black American”. Pian tilalle tuli uusi neutraalimpi ”Afro-American”, jonka puolesta korvasi ”African American”.

N-sanan (am. nigger) ainoa hyväksytty käyttökonteksti on afrikkalaisamerikkalainen alakulttuuri, jossa sille on annettu uusi, positiivinen merkitys. Rap-artistit, kuten Ice-T ja Ice Cube, ovat ahkerasti käyttäneet nigga-sanaa, mutta valkoihoinen Eminem varoo sitä viisusti, vaikka kielenkäyttö on muuten rääviä.

Suomesta nähtynä tällainen nimitysvenkoilu on hieman vaikea ymmärtää. Viime vuosikymmeniin saakka kun ei Suomessa juuri ole ollut tummaihoisia ihmisiä, jotka olisivat voineet neekeri-sanasta loukkaantua. Niinpä n-sanaa on käytetty surutta jopa koulujen oppikirjoissa. Lakritsin, suklaan, mustapippurijuuston ym. mainostamiseen se on sopinut hyvin, usein vielä kuvattuna nk. golliwog-hahmona (esim. Fazerin lakrit-

sipatukassa), jota suomalaisten on vaikea mieltää rasistiseksi. Neekerinpusut ja Mustapekka-juusto ovat suomalaista arkirasismia, johon vain ulkomailta tulleet reagoivat.

Tällaisia ilmiöitä puolustellaan usein eräänlaisella suomalaisella naivismilla: sen mukaan on tiukka-pipoista arvostella golliwogien käyttöä ja neekerittelyä. Lehtien yleisönpalstoilla keskustellaan aina välillä kiivaasti siitä, saako ihmisiä nimitellä neekereiksi, viimeksi Hufvudstadsbladetissa keväällä 2004. Sanan käyttöä puoltavat katsovat että ”neekeri” on hyväksyttävä ”tekninen” termi, jolla ei Suomessa ole negatiivista merkitystä, kun taas n-sanan käyttöä vastustavat pitävät termiä rasistisena..

Neekeri-sana juurtui Suomeen noin sata vuotta sitten, kun varhaiset afrikanmatkaajat panivat kokemuksiinsa paperille. Näissä kuvauksissa afrikkalaisia nimiteltiin reippaasti ”neekereiksi”, ”murjaaneiksi”, ”hottentoteiksi” ja ”sekarotuisiksi”. Kaikki nämä nimitykset kuulostavat tänään vähintäänkin loukkaavilta. Syynä on yhteisurooppalainen kolonialismin perinne, joka heijastuu myös suomalaiseen suhtautumiseen toiseuteen.

Kulttuurihistorian tutkija, dosentti Marjo Kaartinen, on kirjoittanut tästä aiheesta hyvin mielenkiintoisen kirjan nimeltä ”Neekerikammo; Kirjoituksia vieraan pelosta”. Hän käsittelee teemaansa toiseuden ja vierauden käsitteiden avulla käyttäen pääasiallisena aineistonaan matkakirjoja. Länsimaisessa kulttuurissa valkoisuus tai oikeastaan ”värittömyys” on normi. Varhaiset Afrikan kävijät kertoivat hämmennyksestä oudon edessä – ei oikein tiedetty olivatko af-

rikkalaiset edes ihmisiä. Kun eurooppalaista kulttuuria pidettiin normina, Afrikan erilaisuutta oli vaikea nähdä myönteisesti. C. T. Eriksson käyttää kirjassaan ”Seikkailujeni Afrikka” neekerin synonyminä murjaania. Vaikka Suomessa ei ollut omaa siirtomaata, syntyi meillekin silti tyypillinen kolonialistinen asenne: neekeri on pakana, villi, alkukantainen ja laiska.

Sitävastoin hän kelpasi kyllä viihdyttäjäksi ja muusikoksi. Jo 1920-luvulla neekeristä saattoi Suomessakin tulla kulttuuri-ikoni, kun hän soitti aitoa neekerijazzia. Jazzkulttuuri ei kuitenkaan täällä saanut kaikkien hyväksyntää, vaan lehdissä kirjoitettiin, että jazz saa ihmiset ”hyppimään kuin pakana niityllä” tai sitä kuvailtiin ”rämesävelten räihinäksi”. Tässä reaktiossa oli sekä aimo annos rasismia että kaupungistumisen ja pinnallisuuden pelkoa.

Kaartinen toteaa, että mitä lähemmäs omaa aikaamme tulemme, sitä ymmärtävämmäksi lähetys- ja kehitystyössä toimivat ihmiset kirjoituksissaan käyvät suhteessa apunsa kohteisiin. Silti ajatusten taustalla viipyy ikivanha ajatus afrikkalaisten meitä vähäisemmistä älynlahjoista, avuttomuudesta, hitaudesta ja myös lapsenomaisuudesta. Professori Tatu Vanhasen kesällä Helsingin Sanomissa esille nostetut väitteet afrikkalaisten valkoihoisia matalammasta älykkyysosamäärästä ovat eräs esimerkki tästä.

”Neekerikammo” on oivallinen opus suomalaisen vieraan pelon ja rasismien alkulähteille. Kirja on informatiivinen ja lennokkaasti kirjoitettu. Se myös avaa lukijansa silmät arkirasismille, jota ei ehkä muu-

ten huomaisikaan. Kaartinen keskittyy Afrikkaan ja jättää Pohjois-Amerikan vähemmälle. Siksi kiinnostuneille voi suositella vielä oheislukemistoksi Randall Kennedyn kirjaa ”Nigger: The Strange Career of a Troublesome Word”.

Suosittelen lämpimästi ”Neekerikammo”-kirjaa kaikille vähänkin asiasta kiinnostuneille. Eikä se maksa kuin viidentoista Mustapekka-juuston verran.

Krister Björklund

**Tuula A. Kaitila and Edey E. Saari-
nen. The Sauna Cookbook. Food
for Body and Soul. Beaverton, ON
Canada: Aspasia Books, 2004,
180 pages. ISBN0-9731053-5-6.**

The most widely recognized contribution of Finland to world culture is the sauna. It has developed over the centuries throughout Finland as an integral part of family and community culture. With the mass migration of Finns to North America in the early 20th century, the sauna was transplanted to Finnish communities throughout the United States and Canada. Gradually, the rest of North America has come to appreciate the sauna and the word itself has entered the North American mainstream. In the post World War II world, Finns came to play an increasingly important role in economic trade throughout Europe and in the Third World. Wherever Finns congregated in any significant numbers, the sauna also took root. The sauna of today can no longer be considered exclusively Finnish. It

is now seen as part of a better lifestyle anywhere in the world whether this is in a high-rise apartment building in a great city or in the most remote regions of a country.

The sauna is a part of life. A better lifestyle calls for better eating habits. For this reason, *The Sauna Cookbook. Food for Body and Soul*, written by two Finnish Canadians, is such a delightful contribution to all of the best aspects of Finnish culture. Tuula Kaitila immigrated to Canada with her parents in the early 1950's. Canadian-born Edey Saarinen has lived all of her life in the Sudbury area. Both have been long active in community life in the Sudbury area. Both convey the importance of the sauna as part of their Finnish heritage but, more importantly, the authors demonstrate how sauna culture can be healthy for body and soul – and, at the same time, a fun experience. This is what makes this book so appealing – it is not just aimed at a primarily Finnish audience but rather, its joyous approach promotes sauna culture to a much wider public.

The first chapter traces the history of the sauna giving it an historical framework, with even references to the great Finnish epic, *Kalevala*. This sets the stage without being overly technical. The touch here is light and skilful. Successive chapters provide recipes for traditional sauna foods, special items for the Christmas sauna, salads and side dishes, soups and casseroles, seafood and meat dishes, even desserts and breads and condiments. The mouth waters over a book that is beautifully illustrated with pic-

tures. The layout of this book is excellent and this should earn the photo team of Keijo Kaitila and Oiva Saarinen (the husbands of the authors) more such assignments.

This book is published by Aspasia Books, a small publishing firm located in Beaverton, Ontario,

which specializes in the publication of English-language translations of Finnish literature. This cookbook makes for a beautiful gift item but, more importantly, it is a wonderful introduction to the sauna lifestyle and culture. A reader that tries even one out of ten of the recipes provided is almost cer-

tain to have their skills as a host rise to legendary status among family and friends. The approach of this cookbook makes it deserving of the widest possible distribution.

Lennard Sillanpää

Peräseinäjoen kunnan edustajat kävivät tutustumassa Turun Siirtolaisuusinstituuttiin 26.8. kunnanjohtaja Pekka Perttulan johdolla. – Kuva: Krister Björklund.

Penedon suomalaisiirtokunnan 75-vuotisjuhla 17.4.2004

Brasilian Penedossa sijaitseva suomalaissiirtokunta viettää kuluvana vuonna 75-vuotis-juhlaansa. Erilaisia kulttuuri- ja muita tilaisuuksia järjestetään pitkin vuotta. Niiden suunnittelusta vastaa paikallinen Suomi-klubi, joka oli järjestänyt myös klubitalossa lauantaina 17.4.2004 pidetyn pääjuhlan. Suomen Brasilian suurlähetystö osallistui järjestämällä suurlähettiläspari Hannu ja Paula Uusi-Videnojan isännöimän vastaanoton.

Pääjuhlaan osallistui lähes 500 paikkakuntalaista ja Penedon ystävää mm. Rio de Janeirosta ja São Paulosta. Ohjelmassa oli Suomi-klubin puheenjohtajan Helena Hildénin tervetulosanat ja suurlähettiläs Hannu Uusi-Videnojan puheenvuoro, johon sisältyi myös Tasavallan Presidentin terveisten ja kulttuuriministeri Tanja Karpelan lähettämän valtiovallan tervehdyksen esittäminen. Juhlapuheen piti Brasiliassa kahteen otteeseen 1970-luvulla ja suurlähettiläänä 1982–87 palvellut Pekka J. Korvenheimo, joka oli aikanaan paljon yhteydessä Penedon suomalaisiin. Muita tervehdyksiä esittivät Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Paula Selenius, ”Penedon piispaksi” kutsuttu rovasti Jaakko Kuusinen (toimii nykyisin Espanjan Aurinkorannikon suomalaisten parissa), Suomi-Brasilia seuran varapuheenjohtaja Pertti Ranta ja Itatiaian kunnan edustaja. Kulttuuriantia toivat kansantanssiryhmät ”Penedon parhaat” ja ”Penedon kansantanssin ystävät”, helsinkiläinen ”Brage” ja turkulainen ”Virsut”. Illan päättivät yleiset tanssit, kuten aina lauantaisin Suomi-klubilla. Suurlähetystön valokuvanäyttely ”Valoa erämaassa” oli esillä klubitalolla.

Sunnuntaina 18.5. rovasti Jaakko Kuusinen piti klubilla suomalaisen jumalanpalveluksen ehtoollisineen, minkä jälkeen siirryttiin 10 kilometrin päässä sijaitsevan Resenden kaupungin hautausmaalle muistotilaisuutta varten. Siellä on erillinen alue suomalaisille, joita on haudattu sinne noin 60–70.

Pääjuhlassa pidetyissä puheissa ja tervehdyksissä käsiteltiin suomalaisen Brasilian-siirtolaisuuden historiaa, Penedon nykypäivää ja tulevaisuuden haasteita. Vuonna 1929 ja sen jälkeisinä vuosina paikkakunnalle muuttaneita suomalaisia pioneereja elähdyttivät

idealismi ja kasvissyönnin aate. Monet pettyivät paikallisiin olosuhteisiin, kahviplantaasina toimineen maaperän soveltumattomuuteen perinteiseen maanviljelykseen ja muihin vaikeuksiin, ja palasivat Suomeen. Siirtokunta pysyi kuitenkin hengissä ja kun tieyhteydet ja muu infrastruktuuri 1950- ja 60-luvuilla parantui, luonnonkaunis Penedo muodostui Rio de Janeiron ja São Paulon suurkaupunkien asukkaiden viikonloppumatkojen turistikohteeksi. Matkailu (hotellit ja majatalot, Pikku-Suomi kauppakeskus ja muut erikoiskaupat) muodostaakin nyt ja tulevaisuudessa Penedon tärkeimmän elinkeinon.

Juhlapuheissa arvioitiin suomalaisen identiteetin ja kulttuuriperinnön säilymisen mahdollisuuksia Penedossa tilanteessa, jossa suomea puhuvien määrä jatkuvasti vähenee (nykyisin noin 60–70 henkeä). Vaikka Penedossa ei olekaan suomen kielen opetusta, on ollut mielenkiintoista havaita, että siirtolaisten toisen ja

Suomesta Penedon siirtokunnan 75-vuotisjuhliin saapuneet kansantanssijat esiintyvät Pikku-Suomen juhlatorilla 17.4.

kolmannen polven jälkeläiset ovat alkaneet yhä enemmän kiinnostua suomalaisista juuristaan. Suomi-museo ja kirjasto tarjoavat osaltaan tietoa niin menneestä kuin nyky-Suomestakin.

Penedoon on viime vuosina muuttanut joitakin suomalaisia eläkeläisiä. Suomalaiset matkanjärjestäjät tuovat vuosittain noin 15 000 matkailijaa tilauslennoilla Brasilian koillisrannikolle. Pieni osa näistä turisteista vierailee Rion käyntinsä yhteydessä myös Penedossa. Trooppiset olosuhteet tarjoava Penedo saattaa jatkossa houkuttaa lisää suomalaisia viettämään ainakin osan vuotta paikkakunnalla.

Suomi-Brasilia seura ja Suomi-klubi ovat aloittamassa uuden ekologia- ja kulttuuritalon rakentamista klubin omistamalle tontille. Rakennushankkeelle on saatu ulkoasianministeriön kansalaisjärjestömäärärahoja.

Penedo tunnetaan Brasiliassa eksoottisena ”Pikku-Suomena”. Se edustaa ja esittelee olemassaolollaan ja harrastustoiminnallaan suomalaisia kulttuuriperintöä. On tärkeää, että se saa toiminnalleen valtiovallan tuen ja arvostuksen, kuten nyt tapahtui 75-vuotisjuhlassa. Suurlähetystö pitää omalta osaltaan tiivistä yhteyttä Penedon Suomi-klubiin, ja pyrkii soveltuvien osin sisällyttämään suomalaisten viranomaisten Brasilian vierailujen ohjelmaan myös käynnin Penedossa. Edustusto lahjoitti keväällä Suomi-klubille kiertonäyttelynsä ”Finnish Dimensions”.

Suomalainen taiteilijaryhmä ”Revontulet” järjesti Rio de Janeirossa 19.4. taidenäyttelyn, joka kuului Penedon juhluvuoden tapahtumiin. Kaikkiaan 17 suomalaista ja yksi brasilialainen taiteilija toi töitään näyttelyyn. Paikalle oli saapunut 12 taiteilijaa, jotka vierailivat matkansa aikana riolaisessa slummissa. Tarkoituksena on myöhemmin järjestää brasilialaisten taiteilijoiden näyttely Helsingissä ja kerätä varoja slummitusten auttamiseksi. Suurlähettiläs Uusi-Videnoja avasi näyttelyn ja suurlähetystö kustansi avajaisvastaanoton.

Hannu Uusi-Videnoja

Penedolainen Hilkka Wikman (5. oik.) kertomassa juhluvieraille penedolaisten historiaa Resenden suomalaisella hautausmaalla 18.4.

Vieraita suurlähetystön järjestämällä kutsuilla vastaanottamassa (oik.): Penedon Suomi-klubin puheenjohtaja Helena Hildén, Suomen suurlähettiläs Brasiliassa Hannu Uusi-Videnoja, rouva Paula Uusi-Videnoja ja varakonsuli Ritva Palmu.

Emigranhuset Elvira • The Emigrant House Elvira

Lördagen den 24 juli invigdes emigranhuset Elvira invid bygården i Vexala. Huset uppfördes med hjälp av medel som emigranten Elvira Sundell testamenterat till Vexala byaforskare till åminnelse av henne och hennes far Edward.

Edward Sundell emigrerade till Nya Zeeland redan vid 16 års ålder, men efter några år sökte han sig till guld- och diamanfyndigheterna i Sydafrika. Där träffade han Hilda Hermansson från Kvikant i Gamlakarleby och de gifte sig 1905.

Parets barn, Elvira och Hugo föddes i Sydafrika 1906 respektive 1909. År 1912 ville Edward och en manlig släkting se olympiaden i Stockholm och familjen beslöt återvända till Finland. De slog sig ner i Helsingfors och Edward byggde en villa på Drumsö. Edward var dock ”i själen emigrant”, som Elvira uttryckte det och i oktober 1917 reste familjen via San Francisco till Nya Zeeland. Pengarna från försäljningen av huset på Drumsö fick dessvärre inte föras ur landet, och när det blev möjligt hade penningvärdet sjunkit till en åttondedel av det ursprungliga. Familjen fick bita ihop tänderna och börja om från början igen.

Till en början stannade Sundells hos brodern i Little River på sydön och fick arbete på höfarmer. Snart flyttade familjen till nordön, till Napier där Edward arbetade som timmerman. Edward ville ändå helst ha en egen farm och 1920 lyckades han i ett statligt lotteri få 400 ha mark i Takaputah, ca. 35 km från staden Opatiki. Edward flyttade dit för att röja för farmen, men familjen bodde ännu länge i Napier. Edward Sundell döpte sin fårfarm till Vexala efter sin hemby. Farmen var belägen på en bergsrygg och den kallades ”Fyren”.

Efter Edwards bortgång 1955 fortsatte Elvira att tillsammans med sin mor sköta farmen. Modern dog 21 år senare och Elvira stannade på familjefarmen ännu något år innan hon sålde den. Sedan köpte hon en villa i Waiotahi Beach med utsikt över Stilla Havet. Hon började också resa och besökte alla de platser som hon läst om som ung och som fånglat hennes fantasi. Hon besökte ofta Finland och sin fars hembygd.

Saturday, July 24th the emigrant house ”Elvira” was ceremonially opened in Vexala, Finland. Elvira Sundell had

in her will remembered the native village of her father and thus enabled the building of the emigrant house in memory of her father and herself.

Elvira’s father, Edward Sundell, had emigrated to New Zealand already at the age of 16. After a few years there, rumors about diamonds and gold in South Africa reached him and he moved to Johannesburg. There he met Hilda Hermansson from Kvikant in Gamlakarleby and they married in 1905. They had two children, Elvira and Hugo, who were born in South Africa 1906 and 1909.

In 1912 Edward and a relative of his wanted to see the Stockholm Olympics and the family decided to return to Finland. They settled in Helsinki, where Edward built a house. But, Edward had a restless mind and in October 1917 the Sundell family emigrated to New Zealand.

In the beginning Edward worked at hay farms. Soon the family moved to Napier where he worked as a carpenter. His dream was, however, a farm of his own. He was lucky. In 1920 he got 400 hectares land in a state lottery. This was in Takaputah, 35 kilometers from Opatiki, where he moved alone at first to clear land for the farm. His family stayed long in Napier. Edward named his farm Vexala after his home village. The farm was situated on a ridge and nicknamed ”The Beacon”.

After Edward passed away in 1955 Elvira and her mother continued farming. The mother died 21 years later and Elvira stayed for a few more years on the farm before she sold it. She bought a house at Waiotahi Beach overlooking the Pacific. Then she started to travel and visited all the places she had read and dreamt about in her youth. She often visited Finland and her father’s native place which was dear to her.

Olavi Koivukangas

Suomalaisen siirtolaisuuden historiaa

Siirtolaisuusinstituutti julkaisee 6-osaisen kirjasarjan suomalaisten siirtolaisuudesta kautta aikain. Sarjassa ovat jo ilmestyneet Pohjois-Amerikkaan ja Kanadaan, eteläiselle pallon-

puoliskolle sekä Ruotsiin suuntautuneesta muutosta kertovat osat. Vuoden 2004–2005 aikana ilmestyneissä osissa keskitytään suomalaisiin Euroopassa, Venäjällä ja Aasiassa.

Reino Kero

- **Suuren Länteen**
- **Suomalaisina Pohjois-Amerikassa**

Sarjan kahdessa ensimmäisessä osassa keskitytään suomalaisten Pohjois-Amerikkaan ja Kanadaan suuntautuneeseen muuttoon. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan muuttoa pääasiassa ennen toista maailmansotaa; selvitetään muuton syitä ja matkajärjestelyjä. Toisessa osassa perehdytään tarkemmin siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä elämään uudessa kotimaassa. Kirjan ajallinen tarkastelu ulottuu aina näihin päiviin asti.

á 20,00 e

Olavi Koivukangas

- **Kaukomaiden kaipuu**

Kirjassa käsitellään suomalaisten siirtolaisten elämää eteläisellä pallonpuoliskolla – Afrikassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Latinalaisessa Amerikassa. Vuodesta 1860 ulkomaille muuttaneesta yli miljoonasta siirtolaisestamme noin 40 000 on valinnut muuttonsa kohteeksi eteläisen pallonpuoliskon. Kirjassa kerrotaan tästä kaukomaille suuntautuneesta muutosta mielenkiintoisella tavalla mm. yksittäisten henkilöiden muuttotarinoiden kautta.

á 20,00 e

Kari Tarkiainen & Jouni Korkiasaari

- **Suomalaiset Ruotsissa**

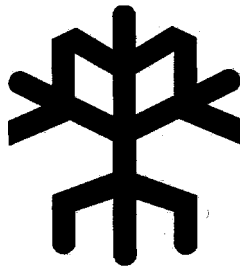
Suomalaiset Ruotsissa on ensimmäinen laaja suomeksi julkaistu kokonaisuus Suomen ja Ruotsin välisestä siirtolaisuudesta ja ruotsinsuomalaisten historiasta.

Kirjassa tarkastellaan mm. ruotsinsuomalaisten työelämää, yhdistyksiä, kulttuuriharrastuksia, kieli-, koulu- ja vähemmistökyshyönteisiä, julkaisu- ja tiedotustoimintaa, urheilua, uskonnollista ja poliittista elämää sekä elinoloja. Tekstiä elävöittävät monet aikalaiskertomukset ja henkilöhistoriat. Tarkastelun pääpaino on uudemman ajan historiassa.

á 20,00 e

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Linnankatu 61, 20100 Turku
puh. 02-2840 440, email: sirkka-liisa.laurila@utu.fi
<http://www.migrationinstitute.fi>

Sukujen juhlaa Kirja- ja Tiedemessuilla Turussa 1.–3.10.2004

Sukumessut järjestetään Turun Messu- ja Kongressikeskuksessa Kirja- ja Tiedemessujen yhteydessä lokakuun alussa. Suomen sukututkimusseuralla, Suomen sukuseurojen keskusliitolla, Arkistolaitoksella, kirkkohallituksella ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksella on tapahtumassa omat messuosastonsa ja -ohjelmansa, joihin osallistuminen on ilmaista kaikille messulipun maksaneille.

Myös Siirtolaisuusinstituutti osallistuu messuille esittellen toimintaansa ja tarjoamiaan palveluja ohjelmakokonaisuudella, jossa asian-

tuntija Jouni Korkiasaari kertoo ruotsinsuomalaisista, erikoistutkija Eero Sappinen Värmlannin metsäsuomalaisista, sukututkija Elisabeth Uschanov amerikansuomalaisista sukututkimuksessa ja tuottaja Antti Välikangas ohjelmasarjastaan Ulkosuomalaisen tarina.

Siirtolaisuusinstituutin osastolla on myynnissä myös ajankohtaista, siirtolaisaiheista tutkimus- ja kaunokirjallisuutta.

*Tervetuloa Sukumessuille ja
Siirtolaisuusinstituutin osastolle!*